

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2011

Kristina Pavelková

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Kristina Pavelková

**New Labour a její angažmá v bezpečnostní
politice EU.**

**Srovnání prvního a druhého volebního
období Tonyho Blaira**

Bakalářská práce

Praha 2011

Autor práce: **Kristina Pavelková**

Vedoucí práce: **Prof. PhDr. Lenka Ravná, CSc.**

Rok obhajoby: 2011

Bibliografický záznam

PAVELKOVÁ, Kristina. *New Labour a její angažmá v bezpečnostní politice EU. Srovnání prvního a druhého volebního období Tonyho Blaira*. Praha, 2011. 59 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce Prof. PhDr. Lenka Rovná, CSc.

Abstrakt

Práce se zabývá analýzou bezpečnostní politiky Velké Británie v kontextu bezpečnostní politiky Evropské unie. Pomocí srovnání přístupu New Labour k bezpečnostní politice v prvním a ve druhém volebním období Tonyho Blaira v letech 1997-2005 si práce si klade za cíl zodpovězení otázky, zda se New Labour podařilo udržet příklon Velké Británie k Evropské unii během obou dvou volebních období. Analýza dochází k odpovědi, že se New Labour nepodařilo udržet svou vizi o příklonu Velké Británie k Evropské unii. Od roku 2001 je pro politiku New Labour charakteristický odklon od evropské bezpečnostní politiky k americké. Velká Británie se po roce 2001 věnovala hlavně zámořskému spojení na úkor svého evropského partnera.

Dílejší výzkumné otázky zní, zda v oblasti bezpečnostní a obranné politiky hovoříme o úspěchu či neúspěchu New Labour v prosazování proklamovaných cílů na celoevropském poli a zda Velká Británie použila v prvním volebním období Tonyho Blaira v letech 1997-2001 svoji bezpečnostní politiku k tomu, aby získala lepší vyjednávací pozici v Evropské unii. Odpovědí na výzkumné otázky je, že Velká Británie použila v prvním volebním období Tonyho Blaira v letech 1997-2001 svoji bezpečnostní politiku k tomu, aby získala lepší vyjednávací postavení v EU, a hovoříme tak v oblasti bezpečnostní a obranné politiky o úspěchu New Labour v prosazení proklamovaných cílů na celoevropském poli.

Cílem druhé výzkumné otázky je dojít k osvětlení, zda v britském přístupu k bezpečnostní politice nastala zratelná proměna priorit po jedenáctém září 2001 a zda je od roku 2001 pro politiku New Labour charakteristický odklon od evropské bezpečnostní politiky k americké. Došla jsem k závěru, že britská bezpečnostní politika se ve druhém volebním Tonyho Blaira odchýlila od evropské bezpečnostní politiky a přimkla se ke Spojeným státům americkým.

Abstract

The thesis analyses the security policy of Great Britain within the context of the security policy of the European Union. By using comparison of New Labour's approach to security policy during the first and second term of Tony Blair in the years 1997-2005, the thesis aims to answer the question whether New Labour managed to keep the pro-European tendencies of Great Britain during both of the terms. The analysis concludes that New Labour failed to maintain its vision of pro-European shift of Great Britain. Since 2001, there is a distinctive shift from European security policy to the American one. Great Britain was mainly interested in its overseas ally at the expense of the European partner after 2001.

Partial research question is whether the European security and defence policy was successful or not in promoting the proclaimed objectives within the European Union and whether Great Britain used its security policy to obtain more significant position within the EU. Answer to such question is that Great Britain used its security policy to obtain greater position for negotiation within the EU during the first term of Tony Blair in year 1997-2001 and that in security and defence policy, we talk about New Labour's success in promoting the proclaimed objectives throughout the European Union.

Second partial research question is whether there was a noticeable change of priorities in British approach to security policy after the 9/11 and whether Great Britain deviated from European to American security policy since 2001. I came to the conclusion that there is a distinctive shift from European security to the American one during the second term of Tony Blair.

Klíčová slova

New Labour, Velká Británie, Evropská unie, Spojené státy americké, Tony Blair, bezpečnostní politika, Kosovo, Irák

Keywords

New Labour, Great Britain, European Union, United States of America, Tony Blair, security policy, Kosovo, Iraq

Rozsah práce: 82 733 znaků včetně mezer

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 15. 5. 2011

Kristina Pavelková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda srdečně poděkovala paní profesorce Lence Rovné za ochotu k vedení mé bakalářské práce. Dále bych ráda poděkovala paní doktorce Lucii Jůzové za přívětivé poskytování konzultací během psaní mé bakalářské práce. V neposlední řadě bych ráda poděkovala panu doktoru Karlu Ulíkovi za laskavou pomoc při shánění vhodných podkladů.

PROJEKT BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno:

Kristina Pavelková

E-mail:

k.pavelkova@centrum.cz

Semestr:

4.

Akademický rok:

2009/2010

Název práce:

New Labour a její angažmá v bezpečnostní politice EU. Srovnání prvního a druhého volebního období Tonyho Blaira

Předpokládaný termín dokončení (semestr, školní rok):

6. semester/LS 2011

Vedoucí bakalářského semináře:

doc. PhDr. Michal Kubát, PhD.

Vedoucí práce (není povinné):

Prof. PhDr. Lenka Rovná, CSc./ PhDr. Lucie Jůzová

Zdůvodnění výběru tématu práce (5 řádek):

Od nástupu New Labour do vlády měla Evropská unie velká očekávání v otázce zlepšení vzájemných vztahů a prohlubování integrace. Bezpečnostní politika byla vhodnou oblastí, ve které se mohla přání Velké Británie a Evropské unie dočkat společné cesty a naděje na úspěšnou spolupráci. Ráda bych tak v práci zhodnotila, zda se podařilo společnou cestu Británie a EU naplnit.

Předpokládaný cíl (5 řádek):

Práce má za úkol zmapovat změnu přístupu New Labour k bezpečnostní politice Evropské unie v průběhu prvního a druhého volebního období Tonyho Blaira v letech 1997-2005. Analýza bezpečnostní politiky Velké Británie v letech 1997-2005 má za cíl zhodnocení vývoje britské bezpečnostní politiky pomocí srovnání přístupu New Labour k událostem prvního a druhého volebního období Tonyho Blaira.

Základní charakteristika tématu (10 řádek):

Práce se zabývá analýzou bezpečnostní politiky Velké Británie v kontextu bezpečnostní politiky Evropské unie. Pomocí srovnání přístupu New Labour k bezpečnostní politice v prvním a ve druhém volebním období Tonyho Blaira v letech 1997-2005 si práce klade za cíl zodpovězení otázky, zda se New Labour podařilo udržet proevropský příklon Velké Británie během obou dvou volebních období. Analýza dochází k odpovědi, že se New Labour nepodařilo udržet svou vizi o proevropském příklonu Velké Británie. Od roku 2001 je pro politiku New Labour charakteristický odklon od evropské bezpečnostní politiky k americké. Velká Británie se po roce 2001 věnovala hlavně zámořskému spojenci na úkor svého evropského partnera.

Předpokládaná struktura práce (10 řádek):

Studie je členěna do čtyř základních částí. První část se věnuje zasazení tématu do historického kontextu a výchozímu volebnímu programu z roku 1997. Má za úkol krátce nastínit politickou situaci v zemi a vztah Británie i New Labour k Evropské unii. Druhá část je samotným jádrem práce a je analýzou vývoje bezpečnostní politiky EU v prvním volebním období Tonyho Blaira v letech 1997-2001. Třetí část práce se zaměřuje na druhé volební období Tonyho Blaira v letech 2001-2005. Čtvrtá část se věnuje srovnání obou období a srovnání postoje Tonyho Blaira. Součástí čtvrté

kapitoly je i hodnocení změny postavení Velké Británie v rámci EU na základě shrnutí argumentů o využití bezpečnostní politiky Velkou Británií pro získání významnějšího postavení v EU a výhled do budoucnosti pro partnerství Británie se Spojenými státy.

Základní literatura (10 nejdůležitějších titulů):

BLAIR, Anthony. *A Journey*, Hutchinson, London, 2010.

CLARKE, Michael. Strategy and Fortune. British Security Policy in Transition. *RUSI Journal*, 152, 2007, X, č. 5, s. 6-12.

CODNER, Michael. A Note on the Prime Minister's Lecture. *RUSI Journal*, 152, 2007, II, č. 1, s. 17-19.

GEDDES, Andrew. *The European Union and British Politics*. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2004.

LIDDLE, Roger. *The New Case for Europe: the crisis in British pro-Europeanism and how to overcome it*, London: Fabian Society, 2005.

MISKIMMON, ALISTER. Continuity in the Face of Upheaval - British Strategic Culture and the Impact of the Blair Government. *European Security*, 13, 2004, IX, č. 3, s. 273-299.

SELDON, Anthony. (ed.). *Blair's Britain 1997-2007*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007.

SELDON, Anthony. *Blair*. London: Free Press, 2005.

SMITH, M. E.. *Europe's foreign and security policy: the institutionalization of cooperation*. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

WILLIAMS, P. *British Foreign Policy under New Labour, 1997-2005*. Houndmills: Palgrave Macmillan, 2005.

Podpis studenta a datum

Schváleno

Datum

Podpis

Vedoucí bakalářského semináře

Garant oboru

Obsah

ÚVOD	3
VOLBA A VYMEZENÍ TÉMATU.....	3
STRUKTURA PRÁCE	3
CÍLE PRÁCE.....	4
VÝZKUMNÉ OTÁZKY	4
PŘEDPOKLÁDANÉ VÝSLEDKY PRÁCE	4
METODA PRÁCE	5
ANALÝZA ZDROJŮ	6
DEFINICE VYBRANÝCH POJMŮ.....	8
TEORETICKÉ UKOTVENÍ POJMŮ V OBLASTI EVROPSKÉ BEZPEČNOSTNÍ A OBRANNÉ POLITIKY	9
<i>Základní charakteristika SZBP</i>	9
<i>Nedostatky SZBP</i>	10
<i>Základní charakteristika EBOP</i>	10
<i>Význam EBOP</i>	10
1 HISTORICKÉ VÝCHODISKO PRO FORMOVÁNÍ ZAHRANIČNÍ POLITIKY NEW LABOUR VŮČI EU	12
1.1 HISTORICKÝ KONTEXT	12
1.2 VOLEBNÍ PROGRAM NEW LABOUR Z ROKU 1997.....	13
2 ANALÝZA VÝVOJE BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY EU V PRVNÍM VOLEBNÍM OBDOBÍ TONYHO BLAIRA V LETECH 1997-2001	14
2.1 FORMOVÁNÍ VZTAHU BRITSKÉ A EVROPSKÉ BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY	14
2.1.1 <i>Postoj a cíle New Labour v bezpečnostní politice</i>	15
2.2 SUMMIT V SAINT MALO.....	16
2.3 BLAIROVA OČEKÁVÁNÍ OD BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY.....	17
2.4 VÝVOJ EVROPSKÉ BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY PO SUMMITU V SAINT MALO.....	18
2.4.1 <i>New Labour, Blair a kosovská krize</i>	19
2.5 VÝVOJ EVROPSKÉ BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY PO KOSOVSKE KRIZI.....	20
2.6 SHRNUTÍ VÝVOJE BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY NEW LABOUR PRVNÍHO VOLEBNÍHO OBDOBÍ TONYHO BLAIRA.....	21
3 ANALÝZA BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY EU V DRUHÉM VOLEBNÍM OBDOBÍ TONYHO BLAIRA V LETECH 2001-2005	22
3.1 „SPECIÁLNÍ PARTNERSTVÍ“	22
3.1.1 <i>Podstata „speciálního partnerství“</i>	22
3.1.2 <i>New Labour a „speciální partnerství“</i>	23
3.2 NEW LABOUR A POČÁTEK VÁLKY S TERORISMEM	25
3.2.1 <i>Zlomový rok 2001</i>	25
3.2.2 <i>Postoj New Labour k bezpečnostní politice po událostech 9/11</i>	27
3.3 NEW LABOUR A VÁLKA V IRÁKU	29
3.4 REFLEXE OSOBY TONYHO BLAIROVA VE VÁLCE PROTI TERORISMU	30
3.5 VÝVOJ EVROPSKÉ BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY V LETECH 2001-2005	32
3.5.1 <i>Postoj britské vlády k bezpečnostní politice</i>	34
3.6 SHRNUTÍ VÝVOJE BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY NEW LABOUR VE DRUHÉM VOLEBNÍM OBDOBÍ TONYHO BLAIRA.....	35
4 SROVNÁNÍ PRVNÍHO A DRUHÉHO VOLEBNÍHO OBDOBÍ TONYHO BLAIRA V KONTEXTU BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY EU	36
4.1 SHRNUTÍ ANALÝZY PŘÍSTUPU PRVNÍHO A DRUHÉHO VOLEBNÍHO OBDOBÍ TONYHO BLAIRA K BEZPEČNOSTNÍ POLITICE.....	36
4.2 BLAIROVA ROLE V BEZPEČNOSTNÍ POLITICE BĚHEM JEHO PRVNÍHO A DRUHÉHO VOLEBNÍHO OBDOBÍ	37
4.3 HODNOCENÍ ZMĚNY POSTAVENÍ VELKÉ BRITÁNIE V RÁMCI EU.....	38
4.4 BUDOUCNOST „SPECIÁLNÍHO PARTNERSTVÍ“	39
ZÁVĚR	41

SUMMARY	43
POUŽITÁ LITERATURA	45
PRAMENY	45
SEKUNDÁRNÍ LITERATURA.....	45
ELEKTRONICKÉ ZDROJE	47
SEZNAM PŘÍLOH	49
PŘÍLOHY	50

Úvod

Volba a vymezení tématu

Od nástupu New Labour do vlády očekávala Evropská unie zlepšení vzájemných vztahů Velké Británie a EU v otázce prohlubování integrace. Bezpečnostní politika byla vhodnou oblastí, ve které se mohla přání Velké Británie a Evropské unie dočkat společné cesty a naděje na úspěšnou spolupráci. Ráda bych v práci zhodnotila, zda se podařilo společnou cestu Británie a EU naplnit. Práce má za úkol zmapovat změnu přístupu New Labour k bezpečnostní politice Evropské unie v průběhu prvního a druhého volebního období Tonyho Blaira v letech 1997-2005.

Přístup New Labour k evropským politikám bývá hodnocen jako rozporuplný. Zatímco ve volebním manifestu strany z roku 1997 hovoří New Labour o touze stát se vůdčím státem v Evropské unii, ne všechny následující politické kroky o této snaze vypovídaly.

Časově téma pokrývá dvě volební období Tonyho Blaira. První odehrávající se v letech 1997-2001 a druhé v letech 2001-2005. Rok 1997 je rokem nástupu New Labour k moci. Rok 2001 je nejen počátkem druhého volebního období Tonyho Blaira, zároveň je i určitým milníkem bezpečnostní politiky. Po teroristických útocích 9/11 na Spojené státy americké se radikálně změnil náhled na bezpečnostní prostředí. V druhém volebním období přichází změna priorit Velké Británie vynucená reakcí na počínající válku s terorismem.

Struktura práce

Studie je členěna do čtyř základních částí. První část se věnuje zasazení tématu do historického kontextu a výchozímu volebnímu programu z roku 1997. Má za úkol krátce nastínit politickou situaci v zemi a vztah Británie i New Labour k Evropské unii. Druhá část je samotným jádrem práce a je analýzou vývoje bezpečnostní politiky EU v prvním volebním období Tonyho Blaira v letech 1997-2001. Opírá se o nastínění samotných počátků spolupráce a formování bezpečnostní politiky, analýzu postoje New Labour, summit v Saint Malo a události po něm následující, kosovskou krizi a Blairova očekávání od bezpečnostní politiky. Druhá kapitola je zakončena shrnutím zkoumaného období. Třetí část práce se zaměřuje na druhé volební období Tonyho Blaira v letech 2001-2005, které nabízí náhled do vztahu mezi Velkou Británií a Spojenými státy

americkými, účast Velké Británie ve válce proti terorismu a válce v Iráku, dále reflexi angažmá Tonyho Blaira, navazující kroky evropské bezpečnostní politiky a končí opět shrnutím událostí. Čtvrtá část se věnuje srovnání obou období a srovnání postoje Tonyho Blaira. Součástí čtvrté kapitoly je i hodnocení změny postavení Velké Británie v rámci EU na základě shrnutí argumentů o využití bezpečnostní politiky Velkou Británií pro získání významnějšího postavení v EU a výhled do budoucnosti pro partnerství Británie se Spojenými státy.

Cíle práce

Práce má za úkol zmapovat změnu přístupu New Labour k bezpečnostní politice Evropské unie v průběhu prvního a druhého volebního období Tonyho Blaira v letech 1997-2005 a zhodnocení příklonu britské zahraniční politiky k zahraniční politice Evropské unie pomocí srovnání postoje New Labour k událostem, které proběhly během prvního a druhého volebního období Tonyho Blaira.

Výzkumné otázky

Práce si klade si otázku, zda se New Labour podařilo udržet proevropský příklon Velké Británie během dvou prvních volebních období Tonyho Blaira.

Dílčí výzkumné otázky zní, zda v oblasti bezpečnostní a obranné politiky hovoříme o úspěchu či neúspěchu New Labour v prosazování proklamovaných cílů na celoevropském poli a zda Velká Británie použila během prvních dvou volebních období Tonyho Blaira v letech 1997-2005 svoji bezpečnostní politiku k tomu, aby získala lepší vyjednávací postavení v EU. Pro druhé volební období se nabízí dílčí výzkumná otázka osvětlující, zda v britském přístupu k bezpečnostní politice nastala znatelná proměna priorit po jedenáctém září 2001 a zda je od roku 2001 pro politiku New Labour charakteristický odklon od evropské bezpečnostní politiky k americké.

Práce je zpracována výhradně z pohledu Velké Británie. V práci nebudou zahrnuty názory ostatních členských států Evropské unie, USA, ani Unie samotné, jelikož cílem práce je analyzovat angažmá britské New Labour v bezpečnostní politice, nikoli angažmá ostatních členských států EU či USA.

Předpokládané výsledky práce

Práce srovnává politiku New Labour v bezpečnostní oblasti prvních dvou volebních období a dochází k předběžnému závěru, že se New Labour nepodařilo udržet

svou vizi o proevropském příklonu Velké Británie. Od roku 2001 je pro politiku New Labour charakteristický odklon od evropské bezpečnostní politiky k americké. Velká Británie se po roce 2001 věnovala hlavně zámořskému spojenci na úkor svého partnera v podobě Evropské unie.

Předpokládané odpovědi na dílčí výzkumné otázky zní, že Velká Británie použila v prvním volebním období Tonyho Blaira v letech 1997-2001 svoji bezpečnostní politiku k tomu, aby ovlivnila evropskou bezpečnostní politiku. Hovoříme tak v oblasti bezpečnostní a obranné politiky o úspěšném prosazení proklamovaných cílů New Labour na celoevropském poli. Pro druhou část práce je předpokládaným výsledkem odpověď na výzkumnou otázku, zda britská bezpečnostní politika se ve druhém volebním Tonyho Blaira odchýlila od evropské bezpečnostní politiky a přimkla se ke Spojeným státům americkým.

Metoda práce

V práci budu postupovat v duchu empiricko-analytických tradic. Práce je případovou studií s komparativními prvky na téma New Labour a bezpečnostní politika EU. Při psaní práce budu postupovat metodou kvalitativní analýzy dokumentů a sekundární literatury související s evropskou bezpečnostní politikou za vlády New Labour. Většina sekundární literatury a primárních pramenů využitých při výzkumu byla publikována v anglickém jazyce. Mezi použité primární zdroje budou zařazeny předvolební manifesty, proslovy politiků, politické debaty, oficiální deklarace Evropské unie a závěry evropských zasedání. Během zpracovávání práce jsem používala literaturu, která je dostupná v Knihovně společenských věd T. G. Masaryka v Jinonicích, v Národní knihovně České republiky v Klementinu a v Ústřední odborné knihovně Ministerstva obrany České republiky. V počátcích jsem vycházela z literatury týkající se konkrétně britského premiéra Tonyho Blaira, ať už se jednalo o souborná díla od Anthonyho Seldona *Blair, Blair Effect 2001-2005*, *Blair's Britain 1997-2007* nebo o Blairovy memoáry *A Journey*. Zajímavou částí používané literatury byly rovněž články uveřejněné v odborných časopisech zejména *The Royal United Services Institute Journal*, *Foreign Affairs*, *European Security a Parameters*. Nedílnou součástí práce bylo také zpracování informací z pramenů v podobě předvolebních manifestů New Labour *Because Britain Deserves Better* a *Ambitions for Britain*, deklarace ze Saint Malo a zakládající smlouvy Severoatlantické aliance.

Analýza zdrojů

Část literatury psaná Blairovými spolupracovníky a poradci, například Rogerem Liddlem nebo Peterem Mandelsonem, patří mezi publikace, které britskou evropskou politiku hodnotí vesměs pozitivně. Naproti tomu autoři zejména ekonomického vzdělání se ve svých knihách nestaví za Blairovu iniciativu ohledně přijetí eura a nepodporují tak politiku New Labour. Roger Liddle, Blairův poradce pro evropské záležitosti, vydal roku 2005 knihu *The New Case for Europe: the crisis in British pro-Europeanism and how to overcome it*. Kniha je silně proevropsky laděná a celkově podporuje význam Evropské unie pro Británii. Zájem New Labour o agendu Evropské unie je autorovi sympatický a vyzdvihuje zde i Blairovy kroky vůči Evropské unii. Na druhou stranu, autor sám byl poradcem Tonyho Blaira a nebylo by rozhodně v jeho zájmu výrazněji kritizovat Británii za přístup k EU v době, kdy se na něm sám podílel.

Odkazy na bezpečnostní politiku New Labour vůči Evropské unii můžeme najít v samotných Blairových pamětech *A Journey*. Kniha nabízí náhled do života Tonyho Blaira od začátku jeho prvního volebního období v roce 1997. Věnuje se mnoha různorodým tématům, patří mezi ně jeho vztah s Gordonem Brownem, události okolo úmrtí princezny Diany, Severní Irsko a jiné. Z našeho pohledu je pro práci nejdůležitější část knihy, kdy se Blair vrací ve svých vzpomínkách k období kosovského konfliktu, dále pak k událostem 9/11 a válce v Iráku a jejím následkům. V těchto částech je kniha *A Journey* intimní zpovědí pocitů, dojmů a rozhodnutí Tonyho Blaira. V kapitole Kosovo Blair zformuloval i své přesvědčení o nutnosti prohlubování evropské bezpečnostní integrace: „Kosovský konflikt mě naučil mnohé o vládě, o vůdcovství, o mně samém. Když se dnes znovu dívám do materiálů a přemýšlím o situaci, tak jak se vyvinula, nestačím se divit. Zcela to změnilo můj názor na zahraniční politiku. (...) Celá tato epizoda mne přesvědčila o nutnosti silného vedení Evropy a o potřebě řádné evropské obranné strategie.“¹

Komplexní a detailní pohled nejen do zkoumané politiky, ale do celého Blairova života pak poskytují sborníky Anthonyho Seldona *Blair, Blair's Britain 1997-2007* a *Blair Effect 2001-2005*. Autor se věnuje ve všech těchto knihách velmi detailně osobě Tonyho Blaira, jeho životu i politikám, ve kterých se výrazněji angažoval. V mé práci používanou část *Europe* ze sborníku *Blair's Britain 1997-2007* napsali autoři Ian Bache a Neill Nugent. Kapitola komplexně popisuje a hodnotí nejen Blairovu politiku

¹ BLAIR, Anthony. *A Journey*. Hutchinson, London, 2010, s. 227.

a postoje, ale celkově snahy New Labour v otázce vztahu k Evropské unii. Nevyznívá tak nijak útočně a dává srovnatelný prostor politickým úspěchům Tonyho Blaira i jeho neúspěchům. Jako úspěšnou hodnotí britskou snahu o budování nové evropské bezpečnostní politiky nejen Blair sám, ale i Roger Liddle. Vyzdvihuje konkrétně posílení pozice Evropské unie v zahraniční politice a obraně díky britské snaze o prosazení nových bezpečnostních plánů.

Pro analýzu druhého volebního období Tonyho Blaira a počínání si New Labour v bezpečnostní politice je v práci použito několik odborných článků, zejména z časopisů *Foreign Affairs* a *RUSI Journal*. Jedním z přínosných textů je analýza uveřejněná roku 2005 právě v *RUSI Journal* UK Defence Ten Questions for the General Election od autora Michaela Codnera. Analýza nabízí náhled do budoucích možností odvíjení se britské bezpečnostní politiky pomocí deseti otázek, na které vždy uvádí odpověď ve smyslu, proč by se Británie měla tímto směrem ubírat a proč nikoli. Tematicky se dotýká nejen „speciálního partnerství“ zkoumaného hlavně v druhé části mé práce, ale také se věnuje tématům nukleární hrozby, obranným výdajům Británie, potřebě letadlových lodí, pokračování britského angažmá v zámořských operacích a dalším. Článek prozkoumává možnosti ubírání se britské bezpečnostní politiky jako výhledu do budoucnosti po volbách v roce 2005.

V článku otisklém roku 2007 v *RUSI Journal* od dvojice autorů Tima Williamse a Grahama Jordana Hope Deferred? The European Defence Agency After Three Years se autoři vyjadřují k britské roli při zakládání Evropské obranné agentury. Článek se věnuje také zhoršení vztahů mezi Velkou Británií a Evropskou obrannou agenturou po dobu tří let od jejího založení roku 2004 a snaze o udržení se Evropské bezpečnostní a obranné politiky.

Alister Miskimmon, autor článku Continuity in the Face of Upheaval – British Strategic Culture and the Impact of the Blair Government uveřejněném roku 2004 v *European Security* se věnuje pokračování politiky Velké Británie v podpoře Spojených států amerických i přes rozdílné názory států Evropské unie na válku v Iráku. V článku se autor zabývá analýzou mocenského postavení Velké Británie ve světě, souhrnem hlavních zásad zahraniční politiky Blairovy vlády, politickou a vojenskou podporou Bushovy administrativy za války v Iráku při současných iniciativách ve vytváření nové Společné bezpečnostní a obranné politiky Evropské unie a významu Velké Británie pro možnost realizace této politiky.

Samotnou osobu Tonyho Blaira a jeho angažmá v bezpečnostní politice hodnotí článek *Strategy and Fortune. British Security Policy in Transition* profesora Michaela Clarka, ředitele *The Royal United Services Institute*. Článek se vyjadřuje k přístupu Tonyho Blaira k novému bezpečnostnímu prostředí a poskytuje náhled i do zahraniční a obranné politiky konzervativních vlád před nástupem Blaira v roce 1997. Autor analyzuje také změnu světa po útocích na Spojené státy americké a účast Velké Británie na válce v Iráku jako významný mezník v bezpečnostní politice. V neposlední řadě se článek vyjadřuje k otázce zbraní hromadného ničení a globálního terorismu.

Jak naložila *New Labour* se „speciálním partnerstvím“ se Spojenými státy v novém tisíciletí popisuje obsáhle článek autora Jamese K. Withera z roku 2003 vydaný v časopise *Parameters*. Pod názvem článku *Britský bulldog nebo Bushův pudl? Anglo-americké vztahy a válka v Iráku se skrývá analýza projevu „speciálního partnerství“ Británie a Spojených států*. Článek poskytuje zajímavý pohled na změny postoje Tonyho Blaira po teroristických útocích na Spojené státy roku 2001 a s tím spojenou změnu bezpečnostní politiky Británie. V článku autor poskytuje analýzu kořenů „Speciálního partnerství“, pohled na osobní vztahy amerického prezidenta a britského premiéra, Blairovu snahu o získání podpory vojenské akce v Iráku a následnou analýzu vlivu války v Iráku na politické vztahy mezi Spojenými státy americkými, Velkou Británií a Evropskou unií.

Definice vybraných pojmů

SZBP tedy Společná zahraniční a bezpečnostní politika z anglického pojmu CFSP tedy *Common Foreign and Security Policy*. „SZBP byla zřízena a je prováděna podle hlavy V Smlouvy o Evropské unii. Nahrazuje Evropskou politickou spolupráci (EPS) a činí opatření pro možné vymezení společné obranné politiky, která může časem vést až ke společné obraně.“² Za specifický nástroj či prohloubení SZBP lze brát Evropskou bezpečnostní a obrannou politiku (EBOP).

EBOP tedy Evropská bezpečnostní a obranná politika z anglického pojmu ESDP tedy *European Security and Defence Policy* nebo CESDP tedy *Central European Security and Defence Policy*. „EBOP vytváří rámec pro společnou obrannou politiku, ze které by případně mohla vzejít skutečná kolektivní obrana. EBOP byla vyhlášena v Kolíně nad Rýnem roku 1999 na zasedání Evropské rady a jejím cílem je umožnit

² Evropská komise. Evropská unie v České republice. *SZBP* [online]. [Citováno dne 24. 4. 2011]. Dostupné z [www: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_161_cs.htm>](http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_161_cs.htm).

rozvoj vojenských i civilních kapacit pro zvládání krizí a prevenci konfliktů na mezinárodní úrovni a tím napomoci zachování míru a mezinárodní bezpečnosti v souladu s Chartou OSN. Vývoj EBOP, v níž se nepočítá s budováním evropské armády, je kompatibilní s cíli NATO a je s NATO koordinován.³

EBS tedy Evropská bezpečnostní strategie byla schválena roku 2003 na zasedání Rady Evropské unie v Bruselu. EBS vymezuje evropské představy o vlastní roli ve světové bezpečnosti a o hrozbách, kterým musí EU a její členské státy čelit. „EBS identifikuje základní hrozby pro bezpečnost Evropské unie, kterými jsou terorismus, proliferace zbraní hromadného ničení, regionální konflikty, nefunkční státy a organizovaný zločin, a navrhuje způsoby, jak těmto hrozbám společně čelit.“⁴

EOA tedy Evropská obranná agentura z anglického překladu European Defence Agency tedy EDA. EOA byla přijata na radě ministrů Evropské unie v červnu roku 2004. EOA má zlepšit obranyschopnost Evropské unie zvláště na poli krizového managementu a celkově posílit vývoj obranné politiky Evropské unie.⁵

„Speciální partnerství“ z anglického originálu „Special relationship“ je ustálené spojení používané pro popis dlouhotrvajícího vztahu mezi Spojenými státy americkými a Velkou Británií. Pojem naznačuje nadstandardní vztahy, které mezi sebou země pěstují. Pro práci je důležitý zejména projev „speciálního partnerství“ po teroristických útocích na Spojné státy americké v roce 2001.

Teoretické ukotvení pojmů v oblasti Evropské bezpečnostní a obranné politiky

Základní charakteristika SZBP

Společná zahraniční a bezpečnostní politika má za cíl: „chránit společné hodnoty, základní zájmy a nezávislost Unie; posílit bezpečnost Unie a jejích členů všemi způsoby; ochraňovat mír a posílit mezinárodní bezpečnost v souladu s principy Charty Organizace spojených národů stejně jako s principy Závěrečného helsinského

³ Evropská komise. Evropská unie v České republice. *EBOP* [online]. [Citováno dne 24. 4. 2011]. Dostupné z [www: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_209_cs.htm>](http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_209_cs.htm).

⁴ Úřad pro zahraniční styky a informace. *Evropská bezpečnostní strategie* [online]. Publikováno dne 23. 5. 2005, [citováno dne 24. 4. 2011]. Dostupné z [www: <http://www.uzsi.cz/cz/evropska-bezpecnostni-strategie.html>](http://www.uzsi.cz/cz/evropska-bezpecnostni-strategie.html).

⁵ Europa. *European Defence Agency* [online]. [Citováno dne 24. 4. 2011]. Dostupné z [www: <http://europa.eu/agencies/security_agencies/eda/index_en.htm >](http://europa.eu/agencies/security_agencies/eda/index_en.htm).

aktu a pařížské charty; podporovat mezinárodní spolupráci; rozvíjet a konsolidovat demokracii, právní záštitu, respektování lidských práv a základních svobod.“⁶

Nedostatky SZBP

„Společná zahraniční a bezpečnostní politika vymezuje pouze stanovy spolupráce a společných akcí členských států Unie. Neřeší však ty nejnebezpečnější problémy pro Unii, celkové postavení vojenských sil, ekonomické a další instrumenty SZBP, zda SZBP zaštituje světový pořádek s místními aplikacemi, nebo zda se bude jednat o sérii samostatných diskrétních akcí v místech určení.“⁷

Základní charakteristika EBOP

Evropská bezpečnostní a obranná politika představuje od roku 1998 nedílnou součást Společné zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie. Smyslem EBOP je posílení kapacit Evropské unie k ochraně míru a posilování mezinárodní bezpečnosti podle principů Charty OSN. Za tímto účelem Evropská unie vytváří určité struktury a nástroje pro zvládání krizových situací. Zahrnutím tzv. Petersbergských úkolů⁸ do Smlouvy o EU byl vytvořen právní rámec pro rozvíjení obranné dimenze EU. Cílem Evropské unie je vytvoření vlastních kapacit, vojenských a civilních, prostřednictvím nichž bude sama EU schopna zvládat krize, v nichž nebude NATO angažováno.

Význam EBOP

Od svého formálního vzniku v roce 1999, který inicioval francouzsko-britský summit v Saint Malo v prosinci předcházejícího roku, patří dnes EBOP k nejdynamičtějším unijním politikám, jež stanoví, jaké úkoly mají plnit vojenské síly EU, včetně humanitárních a záchranných operací, udržování míru, řešení krizí a také prosazování míru. „Vlády sehrávají klíčovou roli ve financování obrany. Evropská bezpečnostní a obranná politika nedokáže sama zaplnit mezeru ve vztahu NATO-EU, pokud vlády členských států nenavýší své obranné rozpočty.“⁹

Důležitým mezníkem, který potvrdil nezastupitelné postavení EU na mezinárodní scéně, bylo přijetí Evropské bezpečnostní strategie na zasedání

⁶ TAYLOR, Trevor. West European security and defence cooperation: Maastricht and beyond. *International Affairs*. 1994, 70, I, č. 1, s. 8. (Dostupné z: JSTOR.org)

⁷ Ibidem, s. 8.

⁸ Petersbergské úkoly zahrnují humanitární a záchranné mise, mise k udržení míru a mise bojových jednotek k řešení krize, včetně nastolování míru.

⁹ GUAY, Terrence. CALLUM, Robert. Transformation and Future Prospects of Europe's Defence Industry. *International Affairs*. 2002, X, 70, č. 4, s. 772.

Evropské rady v prosinci 2003. Tento strategický dokument definuje stav mezinárodního bezpečnostního prostředí, cíle EU v něm a způsoby jejich prosazování. Přijetí Evropské bezpečnostní strategie jednoznačně potvrdilo ambice EU jako významného subjektu na poli mezinárodní bezpečnosti, jenž je schopen samostatně řešit civilní i vojenské krize kdekoli ve světě.¹⁰

Britské angažmá ve vytváření evropské bezpečnostní politiky bylo natolik výrazné, že se dá hovořit o úspěšném prosazení vizí a tím i o celkovém úspěchu ve snaze Británie stát se vůdčím státem v Evropské unii. Alespoň v bezpečnostních otázkách se Británii podařilo prosadit se a sehrát důležitou roli ve formování nových bezpečnostních strategií.

¹⁰ ŠKRÁBALOVÁ, Lenka. *Aktér Evropské unie: Politické a ekonomické aspekty vztahů EU-USA*. Praha, přednáška ze dne 19. 3. 2009.

1 Historické východisko pro formování zahraniční politiky New Labour vůči EU

1.1 Historický kontext

Velká Británie je tradičně považována za tzv. „podivného partnera“ Evropské unie¹¹. Již od počátku snah o integraci do Evropského hospodářského společenství se Velké Británie potýkala s problémy. Hned první překážkou pro její evropské integrační snahy bylo dvojí zamítnutí vstupu do Evropského hospodářského společenství francouzským prezidentem Charlesem de Gaullem. Avšak i po pozdějším vstupu do Evropského společenství roku 1973 se Británie zdála být v otázce evropské integrace značně rozpolcená.

Během osmnácti let v opozici prošla Labouristická strana vývojem v otázce přístupu k evropské integraci. Labouristé se postupně od osmdesátých let oprostovali od euroskeptické minulosti strany. Dalším významným faktorem byla také změna ve vedení Labour Party. Dřívější euroskeptický pohled labouristů změnil příchod osoby Neila Kinnocka do vedení strany, který ji přivedl celkově blíže do středu politického spektra. Proevropský příklon labouristů zapříčinilo i přirozené vymezení se vůči vládnoucímu konzervativnímu proudu představovanému premiérkou Margaret Thatcherovou, která ve svých projevech hrozila i vystoupením z Evropského hospodářského společenství.

Důležitým momentem v proevropské orientaci nové generace labouristů byla i drtivá výhra ve volbách do Evropského parlamentu roku 1994. Bývalý předseda labouristické strany Neil Kinnock se prosadil dokonce do Evropské komise a celkově zde labouristé získali významné pozice.¹²

Vzhledem k poněkud ostřejšímu přístupu konzervativní vlády k evropským politikám se roku 1997 Evropská unie těšila ze zvolení labouristů. Po osmnácti letech se do čela Velké Británie dostala Labouristická strana, nyní s novým programem, New

¹¹ GEORGE, S. *An Awkward Partner. Britain in the European Community*. 3rd edition. Oxford, Oxford University Press, 1998.

¹² VÁŠKA, Jan. *Kontinuity a discontinuity evropské politiky New Labour*. Fsv UK, Praha, 2009, s. 9.

Labour¹³. Nástup Tonyho Blaira a New Labour mohl znamenat šanci na sblížení se Velké Británie a Evropské unie. Do New Labour, potažmo do osoby nového premiéra Tonyho Blaira, byla vkládána velká naděje v otázce posílení evropské integrace.

1.2 Volební program New Labour z roku 1997

Z hlediska postavení Británie v Evropské unii měla New Labour tradičně euroskeptickou zemi nově zařadit do postavení strategického hráče EU. New Labour si kladla vysoké cíle a usilovala o získání vedoucího postavení v Evropské unii. V předvolebním manifestu *Because Britain Deserves Better* New Labour jasně deklaruje, že: „New Labour bude po šesti letech zmatků zastupovat britské zájmy v Evropě, ale nejen to, bude vést kampaň za reformy v Evropě. Evropská unie nefunguje tak, jak by Británie i ona sama potřebovaly. Ale vést Evropu znamená být její součástí, být konstruktivní a být schopný prosazení naší vlastní cesty.“

Dále pak části věnované cílům pro následujících pět let uvádí: „Británie stane na vedoucí pozici v Evropské unii, kterou Británie i Evropská unie potřebují.“ Pro konkrétnější představu o cílech Británie na poli Evropské unie manifest v závěrečné části dokumentu podrobněji rozvádí několik bodů, kvůli kterým má smysl snažit se o vedoucí postavení Británie v Evropské unii. „Naše představa o Evropě je sdružení států, které se rozhodly spolupracovat pro dosažení cílů, kterých by nemohly dosáhnout každý sám. Nesouhlasíme s evropským federálním superstrátem. Británie má v Evropské unii tři možnosti. Za prvé z Unie vystoupí. Za druhé Británie zůstane pouze na okraji. Za třetí Británie zůstane ve vůdčí pozici.“

K třetí možnosti se později manifest vyjadřuje takto: „Třetí možnost je cestou, kterou chce New Labour jít. Máme stanovený podrobný reformní program, který nás zavede do čela během britského předsednictví v první polovině roku 1998.“ Manifest následně uvádí další požadavky, pro které není ve studii prostor, proto se budeme dále věnovat pouze odkazům na bezpečnostní politiku.

Ke zkoumané bezpečnostní a obranné politice se manifest vyjadřuje takto: „V éře po studené válce čelíme řadě nových bezpečnostních hrozeb – šíření zbraní hromadného ničení, nárůst etnického nacionalismu a extremismu, mezinárodní

¹³ New Labour byl novým směrem politiky, který labouristé nastoupili po stranické konferenci roku 1995. ROVNÁ, Lenka. *Old Labour, New Labour a ideové zdroje blairismu*. Praha, Filozofická fakulta UK, Fakulta sociálních věd UK, 2009, s. 6.

terorismus, trestná činnost a obchodování s drogami. Nová labouristická vláda vybuduje silnou obranu proti těmto hrozbám. Naše bezpečnost bude i nadále založena na NATO. Labouristé budou provádět strategické obranné a bezpečnostní prověrky s cílem přehodnotit naše základní bezpečnostní zájmy a obranné potřeby. Výsledky ukáží, jaké role, mise a poslání našich ozbrojených sil by měly být upraveny pro splnění nových strategických plánů.“

V závěru manifestu New Labour uvádí, že nová labouristická vláda bude používat svá aktiva k plné obnově britské hrdosti a vlivu jako vedoucí síly pro dobro světa.¹⁴

2 Analýza vývoje bezpečnostní politiky EU v prvním volebním období Tonyho Blaira v letech 1997-2001

2.1 *Formování vztahu britské a evropské bezpečnostní politiky*

„Postoj Velké Británie k použití ozbrojených sil byl podřízen mnohým kulturním i historickým faktorům. Strategická kultura nezůstala v britském případě statická, ale prošla procesem postupných změn, při kterém se střetávala s novými výzvami a okolnostmi. Britská strategická kultura čelila zvláště po roce 1945 řadě konfliktním tlakům, které museli britští státníci ustát, jmenovitě se jednalo o upřednostňování europeistických či atlantických vizí v bezpečnostní a obranné politice doplněných o postupnou rekonceptualizaci role ozbrojených sil v britské zahraniční politice.“¹⁵

V sedmdesátých letech šest států Evropského společenství podepsalo dohodu o spolupráci v zahraniční politice. Od osmdesátých let se francouzské a německé vlády snažily o výraznější evropský obranný profil, avšak ostatní země se k obranné politice stavěly opatrně. Roku 1987 byl založen Sekretariát pro podporu operací ve snaze posílit politickou spolupráci zemí.

Období po studené válce přineslo tvůrcům britské zahraniční politiky nové možnosti i výzvy. Pro Británii byla jednou z hlavních výzev přetrvávající snaha o výběr mezi europeistickou či atlantickou identitou. Atlantický příklon byl založen na snaze udržet pro NATO hlavní slovo v bezpečnostní politice. Europeanisté si ovšem

¹⁴ Labour Party. *New Labour. Because Britain Deserves Better*. 1997 Labour Party Manifesto [online]. [Citováno dne 9. 12. 2010]. Dostupné z [www: <http://www.politicsresources.net/area/uk/man/lab97.htm>](http://www.politicsresources.net/area/uk/man/lab97.htm).

¹⁵ MISKIMMON, ALISTER. Continuity in the Face of Upheaval - British Strategic Culture and the Impact of the Blair Government. *European Security*, 13, 2004, IX, č. 3, s. 273-274.

představovali, že budou bezpečnostní a obrannou politiku ve svém regionu částečně zvládat ve vlastní režii. A to skrze začlenění Západoevropské unie do institucionálního rámce EU, čímž by se formálně posílil bezpečnostní a obranný vliv Evropské unie.

Maastrichtská smlouva pak deklarovala založení Společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Maastricht měl také za úkol přizvat ostatní členy Evropského společenství do Západoevropské unie¹⁶, a tím ji posílit. NATO ovšem stále zůstávalo nejdůležitějším aktérem v bezpečnostní politice.¹⁷

2.1.1 Postoj a cíle New Labour v bezpečnostní politice

„Konzervativní vlády, které byly u moci v letech 1990-1997 před nástupem Tonyho Blaira, přistupovaly k bezpečnostní politice realisticky a ortodoxně. Přístup konzervativců pramenil z koncepce silné státnosti a suverenity, ve které je základem snaha orientovat se na politiku a ekonomii evropských, středomořských a transatlantických sfér se zájmem o obchod a obchodování i jinde.“¹⁸

„Labouristická vláda používala za svého desetiletého působení řadu *nových ismů*: nový transatlantismus, humanitární intervencionismus, idealismus zahraniční politiky a celková odpověď na globalismus. Brzy je konfrontovala nestabilita na Blízkém východě, nové bezpečnostní a ekonomické problémy Afriky, selhávající státy ve střední a jižní Asii, teroristické útoky na západní mocnosti a stoupající zpolitizování agendy ohledně životního prostředí. V prvních pěti letech zahraniční politiky plně *nových ismů* se zdálo, že mají nějaký efekt, alespoň co se týče zavádění nových přístupů. Soustředění se na evropskou politiku bylo jedním z těch, které byly okamžitě znatelné.“¹⁹

„Role sehraná Tonym Blairem a labouristickou vládou od roku 1997 narýsovala nový směr zahraniční politiky Velké Británie a měla významný dopad na zahraniční politiku a roli ozbrojených sil.“²⁰

Labouristický manifest z roku 1997 *Because Britain Deserves Better* sliboval změnu přístupu v britské obranné politice oproti předešlé Majorově vládě, která

¹⁶ ZEU tedy Západoevropská unie je mezivládní vojenská a obranná organizace působící ve spolupráci s Evropskou unií. Vznikla v roce 1954 a působí do dnes.

¹⁷ GEDDES, Andrew. *The European Union and British Politics*. Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2004, s. 152-3.

¹⁸ CLARKE, Michael. Strategy and Fortune. British Security Policy in Transition. *RUSI Journal*, 152, 2007, X, č. 5, s. 6.

¹⁹ SELDON, Anthony. (ed.). *Blair's Britain 1997-2007*. Cambridge, Cambridge University Press, 2007, s. 602-603.

²⁰ MISKIMMON, ALISTER. Continuity in the Face of Upheaval - British Strategic Culture and the Impact of the Blair Government. *European Security*, 13, 2004, IX, č. 3, s. 274.

se soustředila spíše na amerického partnera než na Evropu. „Bezpečnost Británie bude nejlépe chráněna v bezpečném světě. Budeme se tak snažit přispět k širší mezinárodní bezpečnosti a míru skrze aliance, do kterých patříme. Jsou jimi NATO, Západoevropská unie a další mezinárodní organizace jako jsou OSN a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě.“²¹

„Ústředním bodem nových britských bezpečnostních debat byla institucionální výstavba Evropské bezpečnostní politiky. Změny v britské strategické kultuře v britské bezpečnostní politice se shodovaly s debatami ovlivňujícími bezpečnostní instituce v Evropě během devadesátých let.“²²

Jak prezentovala New Labour svou vizi o budoucí evropské bezpečnostní a obranné politice, ukázal francouzsko-britský summit v Saint Malo konaný v prosinci roku 1998.

2.2 *Summit v Saint Malo*

Francouzsko-britský summit v Saint Malo měl za úkol posílit roli Evropské unie na mezinárodní scéně skrze bezpečnostní politiku. Jednání probíhalo za účasti Velké Británie a Francie v osobní režii Tonyho Blaira a francouzského prezidenta Chiraca. Deklarace francouzsko-britského summitu o evropské obraně vznikla 4. prosince 1998. „Evropská unie potřebuje svou mezinárodní roli hrát plnohodnotně. To znamená uvést v život Amsterdamskou smlouvu, která poskytne nezbytný základ pro činnost Unie. Toto je důležitým krokem pro dosažení plné a rychlé implementace ustanovení Amsterdamské smlouvy do SZBP²³. (...) Unie musí být schopná nezávislé akce opírající se o důvěryhodné vojenské síly a prostředky, které bude moci použít, když se rozhodne k zahájení mezinárodního zásahu. (...) Posilováním soudržnosti členských států Evropské unie, která musí mít silnější hlas v celosvětovém měřítku, a jednáním v souladu s našimi závazky k NATO, chceme přispět k životnosti modernizované Severoatlantické aliance, která poskytuje základnu pro kolektivní obranu svých členů. (...) K tomu, aby Evropská unie rozhodla o schválení vojenské akce, na které se Aliance nepodílí, musí Unie disponovat odpovídajícími strukturami a kapacitou pro kvalitní rozbor situace. (...) V této souvislosti bude EU také potřebovat vhodné zdroje

²¹ Labour Party. *New Labour. Because Britain Deserves Better*. 1997 Labour Party Manifesto [online]. [Citováno dne 9. 12. 2010]. Dostupné z [www: <http://www.politicsresources.net/area/uk/man/lab97.htm>](http://www.politicsresources.net/area/uk/man/lab97.htm).

²² MISKIMMON, ALISTER. Continuity in the Face of Upheaval - British Strategic Culture and the Impact of the Blair Government. *European Security*, 13, 2004, IX, č. 3, s. 278.

²³ Společná zahraniční a bezpečnostní politika tedy SZBP.

vojenských prostředků. Evropa musí posílit složku ozbrojených sil, které rychle zareagují na nová rizika a které budou podpořeny silným a konkurenceschopným evropským obranným průmyslem a technologiemi. Jsme odhodláni se sjednotit v našem úsilí, abychom umožnili Evropské unii zformulovat konkrétní podobu těchto cílů.²⁴

Shoda mezi Velkou Británií a Francií na summitu o potřebě vytvářet pro účely krizového managementu kapacity pro autonomní vojenskou akci založenou na kredibilních vojenských silách přivedla k životu budoucí Evropskou bezpečnostní a obrannou politiku Evropské unie.

Po summitu v Saint Malo následoval v dubnu 1999 Washingtonský summit NATO, který potvrdil vůli spojenců budovat Společnou evropskou bezpečnostní a obrannou politiku a v prosinci téhož roku následoval Helsinský summit Evropské unie, na kterém se EU shodla na základních parametrech Společné evropské bezpečnostní a obranné politiky a stanovila hlavní cíl EU pro vytváření vojenských kapacit.

2.3 Blairova očekávání od bezpečnostní politiky

„Od roku 1997 se Tony Blair pustil do řady podstatných zahraničně-bezpečnostních projektů, které měly významný dopad na britskou strategickou kulturu. Mezi čtyři zásadní vývojové linky, které se odrážely od bezpečnostní a obranné politiky, patří rozhodnutí předložit plán na úplnou výstavbu Evropských vojenských kapacit pro krizový management v rámci Evropské bezpečnostní a obranné politiky. Dále pak Blairův závazek více intervencionistické zahraniční politiky, jeho pokračující závazek transatlantického bezpečnostního partnerství a v neposlední řadě i přání postavit uvedený rozvoj na zahraniční politice odrážející sociálně-demokratické hodnoty. Ústředním bodem Blairových iniciativ byl rozvoj mezinárodní doktríny, která zavazovala Velkou Británii k vyšší úrovni intervencí v celosvětovém měřítku.²⁵

Na rozdíl od svých konzervativních předchůdců se Tony Blair chopil již ve svém prvním volebním období bezpečnostní otázky jako výzvy. „V prvních pěti letech se dá Blairovo úsilí v bezpečnostní politice charakterizovat úspěchem i velkým štěstím. V evropských politikách kladl důraz především na výsledky jednání, než

²⁴ Francouzsko-britský summit v Saint-Malo. *Joint Declaration on European Defence* [online]. Publikováno dne 4. prosince 1998, [citováno dne 14. 12. 2011]. Dostupné z [www: <http://www.atlanticcommunity.org/Saint-Malo%20Declaration%20Text.html>](http://www.atlanticcommunity.org/Saint-Malo%20Declaration%20Text.html).

²⁵ MISKIMMON, ALISTER. Continuity in the Face of Upheaval - British Strategic Culture and the Impact of the Blair Government. *European Security*, 13, 2004, IX, č. 3, s. 282.

na institucionální vývoj Evropské unie. Blair lépe pochopil význam procesu spolupráce s evropskými partnery, než jeho konzervativní předchůdci. Definujícím momentem, kdy bylo partnerství s ostatními evropskými mocnostmi hluboce prověřeno, byla kosovská krize roku 1999.²⁶

Ve své řeči pro The Royal United Services Institute v lednu roku 2007 Tony Blair zhodnotil počátky společné bezpečnostní politiky následovně: „Po pádu Berlínské zdi, která působila jako katalyzátor pro uplatnění ozbrojených sil, vyvstaly nové bezpečnostní hrozby, které vyplnily vakuum post-bipolárního světa. Nová strategická skutečnost závisela na Velké Británii: irácká invaze do Kuvajtu později v tomto roce potvrdila, že mohou existovat i vzdálená místa, ve kterých bude potřeba uplatnit vojenské zásahy. O něco blíže domovu, v bývalé Jugoslávii, probíhaly etnické čistky a občanská válka.“²⁷

2.4 Vývoj evropské bezpečnostní politiky po summitu v Saint Malo

„V éře po studené válce se v důsledku kosovské války v letech 1998-1999 stala Velká Británie vůdčím státem debaty o vývoji bezpečnostní politiky, o budoucnosti NATO či Evropské bezpečnostní politiky. Tradiční role Británie jako prostředníka mezi americkými a evropskými zájmy v bezpečnostní a obranné politice přešla do popředí ve chvíli, kdy Británie čelila znovuoobnovení transatlantického závazku z doby studené války a kdy bylo potřeba znovu se začlenit do nového světového pořádku.“²⁸

„Vzhledem ke své koloniální minulosti, společně s institucionálním zaškatulkováním v mezinárodním společenství, vnímala britská veřejnost počáteční snahy a intervence Velké Británie jako svou zodpovědnost za světový mír a krizový management považovala za nutný globální dohled nad světem. Britské ozbrojené síly byly od konce studené války charakteristické svým pragmatismem a pružností. Disponují také velmi širokým rámcem kompetencí, které mohou zahrnovat řadu různých typů operací od válečných bojů po protidrogové operace.“²⁹

Článek Alistera Miskimona popisuje vztah Velké Británie s NATO v kontextu posunu Británie směrem k Evropě na příkladu pronesení Blairovy řeči roku 1999, tedy

²⁶ CLARKE, Michael. Strategy and Fortune. British Security Policy in Transition. *RUSI Journal*, 152, 2007, X, č. 5, s. 6.

²⁷ BLAIR, Anthony. Defence Perspectives. Defending the United Kingdom and its Interests. *RUSI Journal*, 152, 2007, II, č. 1, s. 12.

²⁸ MISKIMMON, ALISTER. Continuity in the Face of Upheaval - British Strategic Culture and the Impact of the Blair Government. *European Security*, 13, 2004, IX, č. 3, s. 278-279.

²⁹ Ibidem, s. 281-282.

symbolicky při výročí padesáti let od založení NATO. „NATO je stěžejním partnerem Británie, protože jeho váha je vysoká a významná, včetně efektivního evropského pilíře. NATO je nezbytné pro naše bezpečnostní zájmy. Hlavní důvody pro vznik NATO za vlády premiéra Attleeho před padesáti lety přetrvávají dodnes. Pouze spojenectvím s našimi partnery v Evropě a v Severní Americe můžeme uchránit naši budoucnost a ujistit se, že se neobjeví žádné zásadní vojenské nebezpečí. NATO v Bosně a v Kosovu prokázalo, že je schopno efektivně zasáhnout.“³⁰

2.4.1 New Labour, Blair a kosovská krize

Blairova osobní angažovanost v uvedení EBOP³¹ k životu byla motivována několika faktory. Jednak to byla touha vést Evropu, ale také přesvědčení, že je v britském zájmu, po zkušenosti z Kosova roku 1999, zajistit pro Unii vlastní vojenskou nezávislost.³² Sám Blair ve svých memoárech *A Journey* uvádí, že zkušenost z konfliktu z Kosova ho přesvědčila o potřebě řádné evropské obranné strategie.³³

„Poučení z bosenského konfliktu spojené s obtížemi s rozmístěním britských jednotek v mezinárodních jednotkách také podpořilo Blaira v myšlence zlepšení spolupráce s jeho evropskými partnery. New Labour tak významně přehodnotila svůj vztah s Evropskou unií.“³⁴

Operace vedené Spojenými státy americkými postrádaly důvěryhodnost a efektivitu, která by zamezila hrozbě pozemního útoku v Kosovu. Evropané, vedeni Velkou Británií a Francií, vytvořili v nejcitlivější oblasti silné partnerství se Spojenými státy, aby zhmotnili reálnou hrozbu evropské invaze do Kosova, donucovací vojenskou sílu proti Srbům.³⁵ V reakci na vystoupení Tonyho Blaira před The Royal United Services Institute se k němu vyjadřuje Michael Codner ve svém článku *A Note on the Prime Minister's Lecture* slovy: „Morální motivace pro intervenci do Kosova je osobitou událostí Blairova premiérství. Okupace Kosova bez mandátu Organizace spojených národů byla ospravedlňována naléhavou a zdrcující humanitární situací v zemi. Byla to záležitost morální zodpovědnosti bývalé koloniální velmoci.“³⁶

³⁰ Ibidem, s. 288.

³¹ Evropská bezpečnostní a obranná politika tedy EBOP.

³² SELDON, Anthony. *Blair*. London, Free Press, 2005, s. 329.

³³ BLAIR, Anthony. *A Journey*. Hutchinson, London, 2010, s. 227.

³⁴ MISKIMMON, ALISTER. Continuity in the Face of Upheaval - British Strategic Culture and the Impact of the Blair Government. *European Security*, 13, 2004, IX, č. 3, s. 286-287.

³⁵ CLARKE, Michael. Strategy and Fortune. British Security Policy in Transition. *RUSI Journal*, 152, 2007, X, č. 5, s. 6.

³⁶ CODNER, Michael. A Note on the Prime Minister's Lecture. *RUSI Journal*, 152, 2007, II, č. 1, s. 17.

Ve svých nejnovějších memoárech s názvem *A Journey* Blair vzpomíná s hořkostí na události kosovské války. „Když se na konci roku 1998 projevil Kosovo jako stěžejní problém a krize vyvrcholila v prvních měsících roku 1999, bylo jisté, že se rozhodování v zahraniční politice kýve na ostří nože a míří k bolestným následkům. Problémy způsobené v návaznosti na rozpad Jugoslávie, následovaný pádem Berlínské zdi, byly stále viditelné. Rány po bosenském konfliktu nebyly plně zahojeny. Obzvláště ve chvíli, kdy Srbsko zůstalo pod taktovkou diktátora Slobodana Miloševiče, etnické a nacionální napětí přetévalo. Kosovo, malá oblast velikosti přibližně Yorkshiru či Connecticutu, se zhruba milionem obyvatel, ze kterých je většina kosovských albánských muslimů, zůstalo součástí ortodoxně křesťanského Srbska. Vztah mezi srbskými vládci a jejich kosovskými občany byl katastrofální. Byla to etnická čistka, která se nadevše odehrávala na hranicích Evropy. První dva měsíce roku 1999 se mezinárodní společenství připravovala k akci. Odehrála se konference ve francouzském městě Rambouillet, která se snažila nalézt společné stanovisko. O neakceptovatelném jednání Miloševiče byly vydány denní deklaráce, stanoviska byla vyhlášena a rezoluce byly odhlasovány, avšak zabíjení a čistky pokračovaly. Kosovský konflikt mě naučil mnohé o vládě, o vůdcovství, i o mně samém.“³⁷ Zajímavým bodem vzpomínek na Kosovo je Blairova sebereflexe. „Když si nyní pročítám bezpečnostní materiály a přemýšlím nad celou situací a nad tím, jak se vyvinula, nepřestávám se tomu divit. Kosovské události zcela změnily můj postoj k zahraniční politice.“³⁸

2.5 Vývoj Evropské bezpečnostní politiky po kosovské krizi

V listopadu roku 2000 proběhla konference Capabilities Commitment Conference, na níž členské státy EU i kandidátské země deklarovaly, jaké kapacity jsou připraveny poskytnout do evropských sil rychlé reakce.

O měsíc později proběhl summit EU v Nice, který vytvořil stálé instituce Společné evropské bezpečnostní a obranné politiky, které jsou určeny k politické kontrole a strategickému řízení v krizích. Zástupci Unie také stanovili možné způsoby účasti třetích zemí na Společné evropské strategii pro obrannou politiku a dohodli se, jak by měl vypadat vztah mezi EU a NATO.

V knize Williama Shawcrosse *Allies: The U.S., Britain, Europe, and the War in Iraq* je komentován vývoj mezinárodní legitimacy zásahu Evropy v Kosovu. „Rada

³⁷ BLAIR, Anthony. *A Journey*. Hutchinson, London, 2010, s. 226-227.

³⁸ Ibidem, s. 227.

bezpečnosti OSN nejednala vždy správně. Vzpomeňme na Miloševiče. Zatímco Evropa zastávala váhavý postoj v bosenském konfliktu v devadesátých letech, oblast terorizoval Miloševič. Na začátku roku 2000 Miloševič ignoroval varování, že bude zahájeno bombardování, pokud nezastaví útoky na kosovské muslimy. Vydání rezoluce Rady bezpečnosti bylo nemožné, protože Rusko okamžitě deklarovalo, že by případnou rezoluci vetovalo. Nicméně NATO, vedeno Tonym Blairem, i přes protesty mnohých zaútočilo. Výsledně byli kosovští muslimové osvobozeni od etnické čistky a Miloševič byl nakonec svržen. Bylo nemorální podpořit takovou akci bez rezoluce Rady bezpečnosti? Ne, operace vedené NATO byly po ukončení konfliktu Radou ospravedlněny.³⁹

2.6 Shrnutí vývoje bezpečnostní politiky New Labour prvního volebního období Tonyho Blaira

Závazky, které předložili labouristé ve svém předvolebním manifestu z roku 1997 svým voličům, vypovídají o evropském bezpečnostním prostředí jako o nové výzvě, které by se měla Velká Británie po volbách za jejich vedení chopit a vést tak Evropu. Po vyhraných volbách se Velká Británie skutečně pokusila prosadit svou vizi o evropské bezpečnostní politice. Společně s Francií se podařilo v roce 1998 Velké Británii vtělit při bezpečnostní summitu v Saint Malo svou koncepci Evropské bezpečnostní a obranné politiky. Zatímco v jiných společných evropských politikách se Británie dobrovolně zřekla účasti na nejvyšších jednáních, jako například ve společné měnové politice, bezpečnostní politiku využila Británie velmi umně pro získání silnějšího vyjednávacího postavení uvnitř Evropské unie, alespoň co do prosazení svých vizí o bezpečnostní politice v celoevropském měřítku.

První těžkou ranou pro nově vzniklou bezpečnostní iniciativu Evropské unie byla kosovská krize v letech 1998-1999. Nedostatečné zvládnutí angažovanosti Evropské unie v kosovském konfliktu potvrdilo nejen Velké Británii, že je potřeba dále prohlubovat bezpečnostní spolupráci členských států EU na základě snahy o vytváření stále nových možností prevence či potlačení obdobných krizí.

Nečekaným zvratem ve vývoji bezpečnostního prostředí byl rok 2001, který nadlouho definoval mezinárodní bezpečnostní politiku. Vnímání mezinárodní bezpečnosti se po útocích jedenáctého září nadobro změnilo. Spojené státy potřebovaly

³⁹ SHAWCROSS, William. *Allies: The U.S., Britain, Europe, and the War in Iraq*. New York, Public Affairs 2004, s. 147.

silného partnera a spojence odhodlaného k odplatě za teroristické útoky na Spojené státy americké. Ve vedení války proti terorismu je podpořila Velká Británie, která vyslyšela volání svého dávného spojence a která si na základě „speciálního partnerství“ zvolila nové preference. Opomněla-li Velká Británie význam svých závazků k ostatním partnerům, státům Evropské unie, byla alespoň schopna přimět oba hráče ke konsensu?

3 Analýza bezpečnostní politiky EU v druhém volebním období Tonyho Blaira v letech 2001-2005

3.1 „Speciální partnerství“

3.1.1 Podstata „speciálního partnerství“

Partnerství Spojených států amerických a Velké Británie provází zvláštní typ spolenectví v literatuře popisovaný jako „special relationship“. Dlouholetá inklinace Velké Británie spíše k zámořským oblastem, zvláště ke svým bývalým koloniím či Spojeným státům americkým, vytvořila takzvané „speciální partnerství“ Velké Británie a Spojených států založené na preferencích Velké Británie udržet si nadstandardní vztahy k zámořské velmoci. „Speciální partnerství“ je prezentováno Velkou Británií jako „vztah zakořeněný ve společné historii, společných hodnotách a společných světových zájmech“.⁴⁰

Představa Británie o svém ostrovním království jako o pomyslném můstku mezi Evropou a Spojenými státy americkými dodává britskému státu na celosvětové důležitosti, kterou ztrácelo od dob rozpadu svých koloniálních teritorií. Snahy o budování či udržení si „speciálního vztahu“ s USA provází britskou politiku znatelně již od dob druhé světové války, podobně jako pozdější snaha udržet koncept Commonwealthu. První zmínka o „speciálním partnerství“ vyšla z úst Winstona Churchilla při jeho projevu o „Železné oponě“ roku 1946 ve Fultonu.⁴¹ Británie se dodnes může pyšnit svými nadstandardními vztahy se Spojenými státy, alespoň v porovnání s ostatními státy Evropské unie. Pro tradiční vymezení se Velké Británie vůči kontinentální Evropě je koncept „speciálního vztahu“ se Spojenými státy ideální. Velká Británie se formálně nedistancuje od Evropské unie, do které od roku 1973 institucionálně patří, a zároveň si přikládá na významu svou pozici pomyslného můstku

⁴⁰ WITHER, James K. British bulldog or Bush's poodle? Anglo-American relations and the Iraq war. *PARAMETERS*, 2003, 33, XII, č. 4, s. 68.

⁴¹ *Ibidem*, s. 68.

mezi dvěma významnými mezinárodními subjekty. Tento koncept partnerství *USA, Velká Británie, EU* však budí obavy, že se Velká Británie snaží udržet v pozici, která jí dává v podstatě na vybranou připojit se v případě nesouhlasu s jedním partnerem k tomu druhému podle toho, zda ten či onen aktér pro ni bude v danou chvíli zajímavější. Výrok Winstona Churchilla na adresu Charlese de Gaulla jistě odráží dobovou tendenci, zaznívá však jako nepříjemná připomínka britských historických preferencí: „Pokud si musím vybrat mezi Vámi a Rooseveltem, měl byste vědět, že si vyberu jeho. A když si budu muset vybrat mezi Evropou a otevřenými oceány, měl byste vědět, že si vždy vyberu otevřené oceány.“⁴²

3.1.2 New Labour a „speciální partnerství“

Oprávněné obavy Evropské unie o stabilní zájem Velké Británie především o „evropské záležitosti“ se projevily markantně na případu preferencí Velké Británie v otázce bezpečnostní politiky i na konci století. Po pádu „Železné opony“ a zániku komunistické hrozby bylo znovu oživeno „speciální partnerství“ na základě snahy Velké Británie spolupracovat se Spojenými státy na nových bezpečnostních strategiích potřebných pro odvrácení bezpečnostních hrozeb pro mezinárodní mír a stabilitu.⁴³ Díky přetrvávajícímu „speciálnímu partnerství“ i na přelomu tisíciletí se Británie rozhodla zastat se Spojených států amerických roku 2001, kdy začala americká válka s terorem.

„Stejně jako premiéři konzervativních i labouristických vlád před ním, i Tony Blair pochopil, že pro udržení si nadstandardních vztahů se Spojenými státy je potřeba obětovat více než jen slovní podporu. Silný závazek sdílení vojenského břemene se Spojenými státy, vzniklý ve snaze plnění společných zájmů, umožňuje Británii teoreticky ovlivňovat americké strategické myšlení.“⁴⁴

Podobně jako bylo oživeno „speciální partnerství“ mezi Spojenými státy americkými a Velkou Británií, vyvinulo se i zvláštní spojenectví mezi představiteli obou států, prezidentem Georgem W. Bushem a premiérem Tonym Blairem. Článek Jamese K. Withera *Britský bulldog nebo Bushův pudl? Anglo-americké vztahy a válka v Iráku* poskytuje náhled do vzájemného vztahu těchto dvou osobností. Politická orientace obou spojenců se nacházela na odlišných pólech ideologického spektra. Bush jako

⁴²GRANT, Charles. What If the British Vote No? *Foreign Affairs*, 84, 2005, VI, č. 3, s. 89.

⁴³ Ibidem, s. 89.

⁴⁴ WITHER, James K. British bulldog or Bush's poodle? *Anlo-American relations and the Iraq war. PARAMETERS*, 2003, 33, XII, č. 4, s. 71.

pravicový republikán a Blair jako levicový labourista neměli ty nejlepší předpoklady pro vzájemné porozumění. Daleko logičtější bylo předešlé přátelství Tonyho Blaira s Billem Clintonem, stejně jako přátelství a vzájemné sympatie Margaret Thatcherové a Ronalda Reagana. Pro Tonyho Blaira a George W. Bushe se však našlo jiné než čistě politické pojítko. Co oba politiky rychle stmelilo při událostech 9/11?

Oba jsou silně věřící křesťané. George W. Bush v té době již přestoupil na metodistickou víru⁴⁵ a Tony Blair byl ještě oficiálně anglikánského vyznání⁴⁶. Oba ctili společné křesťanské tradice, jak ve svém rodinném životě, tak na veřejnosti.⁴⁷ Byla to víra, co dodala obou pánům odvalu zahájit válku proti terorismu? BBC uveřejnila roku 2006 reportáž o rozhodnutí obou politiků o invazi do Iráku na základě své silné víry v Boha. George W. Bush hovořil dokonce natolik konkrétně, že se nechal slyšet, že mu Bůh napověděl, že má zahájit invazi do Afghánistánu a Iráku. Bílý dům později tuto informaci popřel. Při rozhovoru pro Michaela Parkinsona a TV1 v březnu 2006, Tony Blair na otázku, jak dospěl k rozhodnutí o válce v Iráku, odpověděl, že se modlil k Bohu, když se rozhodoval o vyslání jednotek do Iráku a že ho za toto rozhodnutí bude Bůh také soudit. Reportáž je zakončena krátkým proslovem reportéra, který poukazuje na to, že lidé, proti kterým je vedena takzvaná válka proti terorismu, ospravedlňují své teroristické útoky rovněž vírou v Boha. Reportér tak trefně připomíná, že není v daný okamžik vhodné obhajovat invazi západních mocností do Iráku slovy o víře v Boha.⁴⁸

Podle autora článku *British bulldog or Bush's poodle?* však na prezidenta Bushe udělalo největší dojem, že je Velká Británie ochotna podpořit válku proti terorismu i vojenskými operacemi. Tony Blair chápal hrozbu Saddáma Husseina a jeho domnělého vlastnictví zbraní hromadného ničení jako natolik závažnou hrozbu pro bezpečnostní prostředí celého světa, že byl přesvědčen o otevřené válce s terorismem jako o jediné možnosti.

⁴⁵ George W. Bush přestoupil roku 1986 z episkopální církve do církve své manželky metodistické.

⁴⁶ Manželka Tonyho Blaira Cherie i jejich čtyři děti jsou všichni katolického vyznání. I Tony Blair s nimi chodíval každou neděli do katolického kostela. Oficiálně si však nemohl dovolit konvertovat z anglikánské církve během svého premiérství. Královna Alžběta II. je hlavou anglikánské církve a anglikánství je ve Velké Británii převažujícím náboženstvím. Blairova konvertace z anglikánské do katolické církve se uskutečnila teprve po konci jeho třetího volebního období na konci roku 2007, tedy až 6 měsíců po jeho odstoupení z funkce a po přenechání premiérství Gordonu Brownovi.

⁴⁷ *Ibidem*, s. 72-73.

⁴⁸ *BBC News. Blair „prayed to God“ over Iraq* [online]. Publikováno dne 6. 3. 2006, [citováno dne 20. 4. 2011]. Dostupné z [www: <http://news.bbc.co.uk/player/nol/newsid_4770000/newsid_4772900/4772912.stm?bw=nb&mp=wm&news=1&bbcws=1>](http://news.bbc.co.uk/player/nol/newsid_4770000/newsid_4772900/4772912.stm?bw=nb&mp=wm&news=1&bbcws=1).

Irácká válka byla zkouškou, zda Velká Británie dokáže sehrát svou roli silného můstku mezi Evropou a Spojenými státy americkými. Unesla Británie tíhu sporných názorů a dokázala najít společný kompromis v přístupu k irácké krizi přijatelný pro všechny strany?

3.2 *New Labour a počátek války s terorismem*

3.2.1 Zlomový rok 2001

Od roku 1997 se Tony Blair zasadil o klíčové kroky v evropské bezpečnostní politice. Po summitu v Saint Malo roku 1998 byly Velká Británie společně s Francií považovány za prozatím pomyslné zakladatele společné evropské bezpečnostní strategie. O necelých pět let později jako by se původní záměry již rozplynuly. Tony Blair sklízí kritiku za podporu války v Iráku nejen ze strany veřejnosti, ale i z řad vlastní vlády. Jeho dosavadní zásadní bezpečnostní partner Francie, ale také druhý významný stát Evropské unie Německo nepodporují nadále Blairovy kroky v bezpečnostní politice. Kdy nastal onen zlom, který zapříčinil rozpad jednoty Evropské unie v bezpečnostní otázce?

Velká Británie dodržela svůj slib hlavního partnera a stěžejního pomocníka Spojených států amerických a neodmítla jim pomoc při válce proti terorismu. Na základně dodržení idey „speciálního partnerství“ přispěla Británie na pomoc Spojeným státům nehledě na preference Evropské unie.

Dne 11. září 2001 při teroristických útocích na tzv. „Dvojčata“ budovy Světového obchodního centra na Manhattanu v New Yorku, na jeden ze slavných symbolů Spojených států amerických, a na ostatní cíle, kam mířila letadla unesená teroristy z al-Qaedy, zemřely dohromady téměř tři tisíce lidí. Zásah samého srdce Spojených států a necelé tři tisíce mrtvých civilistů nemohla nechat americká vláda bez odezvy. Odplata za teroristický útok 9/11 byla zahájena téměř okamžitě. Tehdejší prezident Spojených států amerických George W. Bush společně s ministrem zahraničních věcí Donaldem Rumsfeldem okamžitě zahájili vyšetřování teroristického činu. Otevřená válka s terorismem začala.

Nyní čekalo zásadní rozhodnutí na ostatní mezinárodní aktéry. NATO se rozhodlo vyjádřit podporu Spojeným státům americkým, díky tomu získaly Spojené státy americké potřebnou legitimitu pro jejich následné akce. I pro ostatní státy, Velkou Británii nevyjímaje, bylo stanovisko NATO stěžejní. „Poprvé v historii uplatnilo NATO

Článek V⁴⁹. Samotné vyvolání Článku V ještě neznamenalo konkrétní kroky pro společnou vojenskou obranu Spojených států. NATO skutečně uplatnilo omezení z Článku VI⁵⁰ poprvé až při řízení stabilizačních operacích v Afghánistánu.⁵¹ Nastala chvíle, kdy se ostatní hráči bezpečnostní politiky museli k situaci vyjádřit a případně se k ní náležitě postavit. Roku 2001 se silně projevovalo dlouholeté partnerství Velké Británie a Spojených států amerických. USA získaly na svou stranu spojence, kterého potřebovaly.

Dne 7. června 2001 vyhráli labouristé opět volby a drtivým počtem 413 křesel si zajistili pokračování své vlády.⁵² Pro Tonyho Blaira a jeho stranu hrál červnový termín z dnešního pohledu významnou roli. Pokud by se volby konaly až po zářijových událostech a Tony Blair odhalil své stanovisko k válce proti terorismu ještě před volbami, nebylo by možná snadné získat obdobně početnou většinu křesel jako v roce 1997.⁵³

Při vyšetřování tragedie dnů 9/11 byla za strůjce neštěstí označena teroristická organizace al-Qaeda, jejíž stopy údajně vedly do dvou zemí poskytujících výcvik teroristům. Za tyto země byly označeny Afghánistán a Irák. Afghánistán byl podle

⁴⁹ Článek V označuje ozbrojenou agresi proti jednomu ze států Aliance jako agresi proti všem. Z anglického originálu: North Atlantic Treaty Organization. *The North Atlantic Treaty*. „Article 5: The Parties agree that an armed attack against one or more of them in Europe or North America shall be considered an attack against them all and consequently they agree that, if such an armed attack occurs, each of them, in exercise of the right of individual or collective self-defence recognised by Article 51 of the Charter of the United Nations, will assist the Party or Parties so attacked by taking forthwith, individually and in concert with the other Parties, such action as it deems necessary, including the use of armed force, to restore and maintain the security of the North Atlantic area. Any such armed attack and all measures taken as a result thereof shall immediately be reported to the Security Council. Such measures shall be terminated when the Security Council has taken the measures necessary to restore and maintain international peace and security.” Publikováno dne 4. 4. 1949, (citováno dne 20. 4. 2011). Dostupné z [www: <http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm>](http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm).

⁵⁰ Článek VI zpřesňuje označení ozbrojené agrese v návaznosti na Článek V. Z anglického originálu: North Atlantic Treaty Organization. *The North Atlantic Treaty*. „Article 6 (1): For the purpose of Article 5, an armed attack on one or more of the Parties is deemed to include an armed attack: on the territory of any of the Parties in Europe or North America, on the Algerian Departments of France (2), on the territory of or on the Islands under the jurisdiction of any of the Parties in the North Atlantic area north of the Tropic of Cancer; on the forces, vessels, or aircraft of any of the Parties, when in or over these territories or any other area in Europe in which occupation forces of any of the Parties were stationed on the date when the Treaty entered into force or the Mediterranean Sea or the North Atlantic area north of the Tropic of Cancer.” [online]. Publikováno dne 4. 4. 1949, [citováno dne 20. 4. 2011]. Dostupné z [www: <http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm>](http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm).

⁵¹ CODNER, Michael. UK Defence: Ten Questions for the General Election. *RUSI Journal*, 150, 2005, IV, č. 2, s. 8.

⁵² Ve druhé tabulce v příloze jsou uvedeny kompletní výsledky voleb z roku 2001. Zdroj BBC News. *Vote 2001* [online]. Publikováno dne 14. 8. 2001, [citováno dne 20. 4. 2011]. Dostupné z [www: <http://news.bbc.co.uk/news/vote2001/>](http://news.bbc.co.uk/news/vote2001/).

⁵³ V první tabulce v příloze jsou uvedeny kompletní výsledky voleb z roku 1997. Zdroj UK Political Info. *1997 General Election results summary* [online]. [Citováno dne 21. 4. 2011]. Dostupné z [www: <http://www.ukpolitical.info/1997.htm>](http://www.ukpolitical.info/1997.htm).

dobových zpráv Bílého domu také „hnízem“ Talibanu, který poskytoval přístřeší teroristům al-Qaidy. V neposlední řadě byl s útoky na Spojené státy spojován irácký prezident Saddám Hussein⁵⁴.

„Aktivní angažovanost premiéra Blaira ve válce proti terorismu spolu s jeho silnou podporou války v Iráku udala po 9/11 nový ráz anglo-americkému partnerství.“⁵⁵

Dne 7. října 2001 byla zahájena intervence do Afghánistánu jako odplata za teroristické útoky 9/11. Spojenými státy proklamovaným cílem invaze bylo nalézt Usamu Bin Ladina a jiné členy al-Qaedy, aby byli postaveni před soud a aby byla al-Qaeda zničena. Zároveň americká vláda slíbila svrhnout Taliban.

Spojení Saddáma Husseina s teroristickými útoky z roku 2001 nebylo ani o rok později potvrzeno. Americká vláda však opakovaně vyzývala iráckého prezidenta k zastavení údajné produkce zbraní hromadného ničení a ke splnění rezoluce Rady bezpečnosti Organizace spojených národů.⁵⁶ „Ačkoli britská vláda vzala v potaz, že nemají žádný důkaz o tom, že existuje přímá linka mezi režimem Saddáma Husseina a al-Qaedou, nepochybovala o vztahu mezi terorismem a zbraněmi hromadného ničení. V listopadu roku 2002 onu spojitost Tony Blair jasně deklaroval ve svém projevu na banketu lorda Mayora. Projev pokračoval se smyslu porušení lidských práv, absence demokracie a právního systému v Iráku. Blair zdůraznil, že takovéto státy postrádají racionální hranice svých činů, stejně jako teroristé.“⁵⁷

„V nové éře po studené válce změnilly útoky 9/11 svět. Tím také skončilo štěstí Tony Blaira. Nebylo tomu tak, že by útoky 9/11 samy o sobě změnilly svět, ale Spojené státy americké z nich udělaly svět-měnicí událost.“⁵⁸

3.2.2 Postoj New Labour k bezpečnostní politice po událostech 9/11

Po jedenáctém září roku 2001 získal vztah mezi Spojenými státy americkými a Velkou Británií novou hodnotu. Spojené státy pochopily, že v evropském prostoru mají naději na získání vojensky silného spojence, Velké Británie. „Útoky na americká města z jedenáctého září roku 2001 přidaly na významu nové urgentní celosvětové výzvě pro zvýšení domácí bezpečnosti a protiteroristické obraně. Britská vláda vévodila

⁵⁴ Saddám Hussein se stal pátým prezidentem Iráku. Vládl od roku 1979 do 9. dubna roku 2003.

⁵⁵ WITHER, James K. British bulldog or Bush's poodle? Anglo-American relations and the Iraq war. *PARAMETERS*, 2003, 33, XII, č. 4, s. 68.

⁵⁶ Po Válce v Zálivu zakázala Rada bezpečnosti Iráku vlastnictví zbraní hromadného ničení.

⁵⁷ *Ibidem*, s. 78.

⁵⁸ CLARKE, Michael. Strategy and Fortune. British Security Policy in Transition. *RUSI Journal*, 152, 2007, X, č. 5, s. 8.

západoevropské podpoře pro vojenské akce vedené Spojenými státy americkými. Nadšení Británie pro Evropskou bezpečnostní a obrannou politiku, protěžovanou za prvního volebního období Tonyho Blaira, se markantně zmenšilo.⁵⁹

Vstup do války proti terorismu Tony Blair nejčastěji ospravedlňoval slovy o významu hodnot. Termíny demokracie, tolerance a spravedlnost se dostaly vysoko na pomyslném žebříčku slovníku Tonyho Blaira, když vysvětloval britským občanům, proč se Velká Británie angažuje ve válce proti terorismu.⁶⁰

Bylo těžké obhájit své stanovisko ke konci roku 2002, kdy spojenci neměli v Afghánistánu jisté pozice, tak jako tomu bylo v počátečních úspěšných rychlých akcích. „Kritický moment nastal v dubnu roku 2002, když Tony Blair trávil víkend na ranči George W. Bushe v Crawfordu. Blair z ranče odjel přesvědčen, že Spojené státy americké jsou v otázce akcí proti Iráku odhodlány zajít tak daleko, kam jen budou moci. Neptal se sám sebe, zda má Velká Británie podporovat politiku Spojených států, zda je to dobré či nikoli. Podpořil Spojené státy smělou a celistvou agendou. Británie měla zprostředkovat Washingtonu podporu Evropské unie, která měla být založena na zkušenostech z Kosova.“⁶¹

S dvouletým odstupem v reakci na angažovanost Velké Británie ve válce proti terorismu nastalo pro Tonyho Blaira a jeho stranu těžké období. „Během února roku 2003 vyšlo do ulic Londýna více než milion lidí, aby protestovali proti válce, zatímco v internetovém hlasování o veřejném mínění zvolili hlasující Britové Spojené státy americké země, která snesla na Velkou Británii největší hrozbu při ohrožování světového míru. Dne 26. února čelil Tony Blair největší parlamentní vzpouře za sto let. Sto dvacet labouristů hlasovalo proti vládní politice podpory amerických vojenských operací namířených proti Iráku.“⁶²

Blair v roce 2007 ve své řeči pro The Royal United Services Institute hovořil o změně současné situace ve vztazích zahraniční politiky, vojenství a veřejného mínění. „Jedenácté září bezpochyby změnilo způsob, jakým nahlížíme na svět, přestože tato změna pro naše ozbrojené síly nebyla zprvu znatelná. V říjnu roku 2001 byl Taliban cílem vojenských operací v Afghánistánu. Během dvou měsíců byla použita rozsáhlá

⁵⁹ CODNER, Michael. UK Defence: Ten Questions for the General Election. *RUSI Journal*, 150, 2005, IV, č. 2, s. 8.

⁶⁰ CLARKE, Michael. Strategy and Fortune. British Security Policy in Transition. *RUSI Journal*, 152, 2007, X, č. 5, s. 7.

⁶¹ Ibidem, s. 8.

⁶² WITHER, James K. British bulldog or Bush's poodle? Anglo-American relations and the Iraq war. *PARAMETERS*, 2003, 33, XII, č. 4, s. 67.

letecká síla řízená z velitelství. Ve vojenské terminologii – vítězství se zdálo být poměrně blízko. Cena pro britské síly byla minimální. O osmnáct měsíců později, kdy Saddám Hussein stále neuposlechl rezoluce Organizace spojených národů, byl pod dojmem hrozby rozvoje biologických chemických zbraní a nukleárních zbraní Irák napaden. Tentokrát byly operace složitější a nákladnější. I přesto byl Saddám Hussein odstraněn během tří měsíců. Co nebylo zřejmé dříve, ale je jasnější dnes, je fakt, že jsme čelili daleko zásadnějšímu nebezpečí, než bylo předpokládáno. Jedenácté září nebylo akcí osamocené skupiny vedené Usamou Bin Ladinem. Čelili jsme celosvětovému hnutí s ideologií založenou na neporozumění islámu, jehož kořeny jsou hluboké, a který se léta utvářel. Islám umožňuje rozdílné chápání boje, které si žádá o rozdílné způsoby odpovědi.⁶³

3.3 *New Labour a válka v Iráku*

Spojené státy americké, Velká Británie a také Francie se podílely na vynuovení bezletových zón po Válce v Zálivu. Od roku 1990 se Británie účastnila vojenských operací proti Iráku a poskytla ozbrojené jednotky i pro koalici při osvobození Kuvajtu.⁶⁴

„I před událostmi 9/11 považovala Velká Británie problematiku Iráku za agendu vysokého významu pro anglo-americké vztahy. Když roku 1998 zablokoval Irák přístup inspektorům Organizace spojených národů pro kontrolu zbraní, Tony Blair vyzdvihl nebezpečí vlastnictví zbraní hromadného ničení Saddámem Husseinem. Blair dále aktivně podporoval společné americké a britské nálety pro naplnění vůle Organizace spojených národů. Tiskové prohlášení George Bushe vydané po Blairově první návštěvě v únoru roku 2001 také podpořilo rozhodnutí obou státníků postavit se proti vývoji a využívání zbraní hromadného ničení Irákem. Lze debatovat, zda před událostmi 9/11 nedodávala razanci akcím proti Iráku Velká Británie dokonce více než Spojené státy.“⁶⁵

Intervence do Iráku byla naplánována pod vedením amerických vojsk na 20. března 2003. Válka v Iráku, nazývaná Druhou válkou v Zálivu, se stala stěžejním bodem kontroverze účasti Velké Británie ve válce s terorismem.

⁶³ BLAIR, Anthony. Defence Perspectives. Defending the United Kingdom and its Interests. *RUSI Journal*, 152, 2007, II, č. 1, s. 13.

⁶⁴ WITHER, James K. British bulldog or Bush's poodle? Anglo-American relations and the Iraq war. *PARAMETERS*, 2003, 33, XII, č. 4, s. 75.

⁶⁵ *Ibidem*, s. 77.

Společná intervence Spojených států amerických a Velké Británie do Iráku se uskutečnila na základě blízkého partnerství prezidenta George W. Bushe a premiéra Tonyho Blaira. Blairovi nyní připadl významný úkol, naplnit funkci prostředníka mezi Spojenými státy a Evropou v případě neshody názorů mezi oběma partnery. Tony Blair se zároveň snažil aktivně přesvědčit své evropské kolegy o potřebě mohutného zásahu proti Iráku.⁶⁶

„Válka v Iráku poničila vztahy mezi Spojenými státy a většinou Evropy.“⁶⁷

3.4 Reflexe osoby Tonyho Blairova ve válce proti terorismu

Již během roku 2003 čelil Tony Blair útokům z médií, často byl nazýván psíkem Spojených států. „I Nelson Mandela nazval opovržlivě Blaira ministrem zahraničí Spojených států amerických. Blairovo politické přežití bylo na hraně. Není divu, že byl Tony Blair považován za hrdinu Ameriky. Stal se prvním Britem po Winstonovi Churchillovi, který byl navržen na Zlatou medaili Kongresu.“⁶⁸

„Britský premiér se nechal v září roku 2002 v rozhovoru pro BBC o válce v Iráku slyšet, že Británie je připravena zaplatit „krvavou cenu“ za ochranu svého „speciálního partnerství se Spojenými státy americkými.“⁶⁹ Význam britské přízně pro jejího amerického spojence zhodnotil v květnu 2003 při návštěvě Velké Británie americký ministr zahraničí Donald Rumsfeld: „Speciální partnerství mezi Spojenými státy americkými a Velkou Británií je nyní silnější než kdykoli předtím a Američané jsou za to rádi.“⁷⁰ Stálo, v nadsázce, prohlášení Donadla Rumsfelda za „ztrátu“ evropských partnerů? Francie a Německo nesdíleli s Velkou Británií stejné stanovisko k válce proti Iráku a Británie selhala ve vytváření pomyslného mostu mezi Evropou a Spojenými státy americkými.

Ve svém článku *A Battle for Global Values* otisknutém v roce 2007 v časopise *Foreign Affairs* se Tony Blair pozastavuje nad částí jeho kariéry týkající se války proti terorismu. Vyzdvihuje význam hodnot, které byly pravým důvodem pro vstup do otevřené války. „Řekli jsme, že nechceme další Taliban ani jiného Saddáma Husseina. Věděli jsme, že nemůžeme porazit fanatickou ideologii pouze uvězněním

⁶⁶ Ibidem, s. 71.

⁶⁷ CODNER, Michael. UK Defence: Ten Questions for the General Election. *RUSI Journal*, 150, 2005, IV, č. 2, s. 8.

⁶⁸ WITHER, James K. British bulldog or Bush's poodle? Anglo-American relations and the Iraq war. *PARAMETERS*, 2003, 33, XII, č. 4, s. 67-68.

⁶⁹ Ibidem, s. 71.

⁷⁰ Ibidem, s. 69.

nebo zabitím jejích vůdců. Musíte porazit její představy. Kořeny současného celosvětového terorismu a extremismu jsou hluboké. V arabském a muslimském světě sahají po celá desetiletí ony kořeny k nepřátelství, obětování a politickému útlaku. Boje v Iráku a Afghánistánu nejsou jednoduše boji o osvobození se od americké okupace. Snahou těchto zemí je nenechat si západními zeměmi zanést do svých systémů demokracii v jakékoli formě. Jsou to extremisté, kdo záměrně zabíjí nevinné, ne my. Extremisté nejsou jediným důvodem setrvávání jednotek v Iráku a Afghánistánu. Jakékoli jsou závěry debat, faktem zůstává, že ať bylo správné či špatné, jakým způsobem byli Saddám Hussein a Taliban odstraněni, důvodem bylo zastrašení teroristů a podpora lidí v těchto zemích, kteří si přejí demokracii. Od června roku 2003 působí v Iráku pod rezolucí Spojených států amerických mezinárodní síly společně s první zvolenou iráckou vládou.⁷¹

„Již krátce po svém nástupu do funkce prohlásil v listopadu 1997 Tony Blair, že si přeje angažovanou Británii, která použije svou sílu a vliv, aby udělala dojem na celý svět v prosazování základů klíčových hodnot, které sdílí se Spojenými státy americkými a Commonwealthem. Ani po deseti letech nedopustil Tony Blair, aby jeho poselství zapadlo a přidal slova o přetrvávajícím významu hodnot, které dlouhodobě představují lidský pokrok a za které je potřeba bojovat znovu, nyní v čase, který představuje novou éru.“⁷²

Ve své reflexi přednesené v lednu roku 2007 před obecnstvem The Royal United Services Institute v Plymouth Blair obhajuje své kroky ve válce proti terorismu. „Jinými slovy, Velká Británie byla v popředí války proti terorismu. Porážka Miloševiče, pomoc při zabránění tomu, aby Sierra Leone padla do rukou gangsterů, to vše vyžadovalo vojenské akce. Británie byla také vedoucím státem v boji proti chudobě v Africe, v boji proti změnám klimatu, v debatách o světovém obchodu a v mírovém procesu na Blízkém východě. Vše vyžadovalo diplomatický a finanční závazek. Ale je správné přiznat, že takzvaná „soft power“ by byla méně kontroverzní než takzvaná „hard power“. Veřejnost musí být připravena jak na dlouhodobou, tak na krátkodobou vojenskou akci, aby byla britská spoluúčast v takovémto konfliktu po boku spojenců

⁷¹ BLAIR, Anthony. A Battle for Global Values. *Foreign Affairs*. 86, 2007, I, č. 1, s. 79.

⁷² CLARKE, Michael. Strategy and Fortune. British Security Policy in Transition. *RUSI Journal*, 152, 2007, X, č. 5, s. 7.

znatelná. Aby nebyla pouze atavistickým, zavádějícím pokusem znovu-nabýt bývalé slávy.⁷³

3.5 Vývoj evropské bezpečnostní politiky v letech 2001-2005

Jak probíhal vývoj „evropských záležitostí“ zatímco Velká Británie „pozapomněla“ na pokračování v prosazování se na poli bezpečnostní politiky jednoho ze svých partnerů, Evropské unie?

„Zásadním sdělením Británie směrem k Evropské alianci po událostech války proti terorismu bylo naznačení, že je Evropa číslem dva z obou britských partnerů. Vidí nyní britský premiér Evropskou bezpečnostní a obrannou politiku jako samostatnou alianci? S přihlédnutím k závěrům Saint Malo, Evropa se nyní stala pouze mazlíkem Británie, která by se za to měla stydět.“⁷⁴

„Neohrožená podpora Spojených států amerických ze strany Velké Británie ve válce proti Iráku zkomplikovala utváření britského strategického vnímání základních kroků učiněných po summitu v Saint Malo, které měly spět k budování Evropských vojenských možností.“⁷⁵

V prosinci roku 2001 na summitu Evropské unie v Laekenu Unie deklarovala, že je schopna některé operace řídit sama. Dne 1. ledna 2003 proběhlo zahájení Policejní mise Evropské unie v Bosně a Hercegovině. Od roku 2003 EU podnikla několik misí k udržení míru a misí k řešení krizí. Dne 31. března téhož roku byla zahájena Vojenské mise EU Concordia ve FYROM.⁷⁶ První mise Evropské bezpečnostní a obranné politiky se uskutečnily v roce 2005, kdy NATO předalo Unii vedení nad vojenskými stabilizačními silami v Bosně a Hercegovině.

Roku 2003 byla schválena Evropská bezpečnostní strategie tedy EBS na zasedání Rady Evropské unie v Bruselu. Evropská bezpečnostní strategie má za cíl identifikaci faktorů ohrožující bezpečnost Evropské unie. Snaží se monitorovat terorismus, proliferaci zbraní hromadného ničení, regionální konflikty, nefunkční státy, organizovaný zločin, a navrhuje způsoby, jak těmto hrozbám společně čelit.

⁷³ BLAIR, Anthony. Defence Perspectives. Defending the United Kingdom and its Interests. *RUSI Journal*, 152, 2007, II, č. 1, s. 10, 15.

⁷⁴ CODNER, Michael. A Note on the Prime Minister's Lecture. *RUSI Journal*, 152, 2007, II, č. 1, s. 18.

⁷⁵ MISKIMMON, ALISTER. Continuity in the Face of Upheaval - British Strategic Culture and the Impact of the Blair Government. *European Security*, 13, 2004, IX, č. 3, s. 298-299.

⁷⁶ BACHE, Ian; GEORGE, Stephen: *Politics in the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 2006, s. 523-525.

Evropská rada na zasedání v Soluni v roce 2003 rozhodla o zřízení Evropské obranné agentury.⁷⁷ EOA byla přijata na radě ministrů Evropské unie v červnu roku 2004. V článku otisklém roku 2007 v *RUSI Journal* od dvojice autorů Tima Williamse a Grahama Jordana *Hope Deferred? The European Defence Agency after Three Years* se autoři vyjadřují k Britskému postoji ke vzniku Evropské obranné agentury následovně: „Británie byla jedním z hlavních aktérů při zakládání Evropské obranné agentury v červnu 2004. Geoff Hoon, státní tajemník⁷⁸, prohlásil, že vznik Evropské obranné agentury je průlomovou záležitostí... Britská vláda si je jista, že Agentura sehraje klíčovou roli ve zlepšení spojení s budoucími Evropskými vojenskými možnostmi. Přesto, při třetích narozeninách Agentury, vztah mezi Velkou Británií a Evropskou obrannou agenturou se dramaticky zhoršil. Britská neochota odsouhlasit mírné zvýšení rozpočtu Evropské obranné agentury se projevila minulý listopad. Francouzský ministr zahraničí Michele Alliot-Marie označil britský postoj za „žert“. Velká Británie se také zřekla vedení v iniciativách Agentury, jakými jsou investice do výzkumu a do rozvoje technologií (R&T) na posílení obrany. Co vysvětluje náhlý odklon Velké Británie od Evropské obranné agentury v jejích raných letech?“⁷⁹ Článek nabízí náhled do příčiny nesouhlasu Velké Británie s vývojem Evropské obranné agentury. „Pro Velkou Británii nebylo motivací vytvořit Evropskou obrannou agenturu související hlavně se zbrojením, ale spíše s vojenskými kapacitami. Jak Geoff Hoon řekl: „Oproti předchozím návrhům na Evropskou ozbrojenou agenturu, je základním úkolem a posláním Evropské obranné agentury zlepšit vojenské kapacity členských států.“ Při jiné příležitosti se nechal státní tajemník slyšet, že: „Agentura je určena k rozeznání nedostatků kapacit a má za úkol doporučit účinné prostředky, jak tyto mezery zacelit. Z těchto důvodů je Velká Británie mocným podporovatelem Agentury.“ Z britské perspektivy byla Agentura zbudována, aby stanovila, zda jsou vojenské záruky států Evropské unie kompatibilní se standardy kapacit, a aby osvětlila, zda je tato shoda podpořena a případně ji zlepšila. Ostatní státy požadovaly však vývoj v obou směrech, ve zbrojení i v podpoře vojenských kapacit států. Výsledný kompromis však vyústil v nespokojenost zúčastněných států.“⁸⁰

⁷⁷ Evropská obranná agentura tedy EOA, z anglického originálu European Defence Agency tedy EDA.

⁷⁸ Geoffrey Hoon byl od roku 1999 ministrem obrany, roku 2005 se stal vůdcem Dolní sněmovny a od roku 2006 se stal ministrem pro evropské záležitosti.

⁷⁹ GRAHAM, Jordan. WILLIAMS, Tim. Hope Deferred? The European Defence Agency After Three Years. *RUSI Journal*, 152, 2007, VI, č. 3, s. 66-70.

⁸⁰ Ibidem, s. 67-68.

3.5.1 Postoj britské vlády k bezpečnostní politice

„Velká Británie stále chápe Společnou bezpečnostní a obrannou politiku jako nutné téma při diskuzích o prohloubení evropské integrace. Blairova snaha o získání vlivu v celé Evropě skrze zahraniční a bezpečnostní politiku byla znatelná. Jednání, která byla znovu otevřena tentokrát okolo Euroústavy, ukázala, že si Velká Británie vydobývá oprávnění v ostatních oblastech evropské integrace na oplátku za podporu francouzsko-německých opatření pro zesílení vojenského plánování Evropské unie. Tony Blair se také pokusil spravit vztah se svými evropskými partnery a dokázat jim, že Velká Británie není kompletně ovlivněna americkou zahraniční a bezpečnostní politikou. Je však zřejmé, že Velká Británie je nyní poněkud zdrženlivější vůči důkladné europeanizaci své zahraniční a bezpečnostní politiky.“⁸¹

Geoffrey Hoon coby státní tajemník pro obranu stál pevně za rozhodnutími Tonyho Blaira. V četných interview se vyjadřoval se stejnou razancí k nutnosti zakročení vůči Iráku. V lednu roku 2003 propukly v Iráku nepokoje namířené proti Velké Británii a Spojeným státům americkým kvůli kontrole Společnosti národů, která nabádala Irák, aby otevřeněji spolupracoval v otázce informací o zbraních hromadného ničení. Geoffrey Hoon si tehdy vysloužil za svou plnou podporu války proti terorismu nenávisť iráckého tisku.⁸² O měsíc později se nebál oznámit v dalším interview pro BBC, tentokrát v pořadu *Breakfast with Frost*, že: „Saddám Hussein si může být absolutně jistý, že za daných okolností je Velká Británie ochotna použít jaderné zbraně.“ Část vlády však během prvních dvou volebních období zastávala jiný názor na válku proti terorismu. Clare Short, tajemnice pro mezinárodní rozvoj, se vyjádřila nesouhlasně k použití jaderných zbraní: „Nemohu předvídat žádný scénář, ve kterém by mělo použití odvetného jaderného útoku jakýkoli smysluplný účel.“ Geoffrey Hoon se však v rozporu s jejím vyjádřením nechal slyšet, že: „Jaderné zbraně nemohou účinně odstrašovat nepřítel, pokud neexistuje ochota k tomu jaderné zbraně použít.“⁸³

⁸¹ MISKIMMON, ALISTER. Continuity in the Face of Upheaval - British Strategic Culture and the Impact of the Blair Government. *European Security*, 13, 2004, IX, č. 3, s. 291.

⁸² BBC News. Iraqi press attacks UK, US leaders [online]. [Citováno dne 8. 5. 2011]. Dostupné z [www: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/not_in_website/syndication/monitoring/media_reports/2701735.stm>](http://news.bbc.co.uk/2/hi/not_in_website/syndication/monitoring/media_reports/2701735.stm).

⁸³ BBC News. UK restates nuclear threat [online]. [Citováno dne 8. 5. 2011]. Dostupné z [www: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/2717939.stm>](http://news.bbc.co.uk/2/hi/uk_news/politics/2717939.stm).

3.6 Shrnutí vývoje bezpečnostní politiky New Labour ve druhém volebním období Tonyho Blaira

Projev „speciálního partnerství“ Velké Británie se Spojenými státy americkými bylo možné pozorovat již od doby druhé světové války. Přes kontinuální udržování nadstandardních vztahů s USA si však od sedmdesátých let začala Velká Británie pěstovat vztah i ke svému evropskému partnerovi. Během prvního volebního období Tonyho Blaira v letech 1997-2001 se podařilo prohloubit evropské partnerství na poli bezpečnostní evropské politiky a Velká Británie se věnovala Evropské bezpečnostní a obranné politice EU v plné míře.

Zlomovým bodem bezpečnostních iniciativ Velké Británie se stal rok 2001. Události 9/11 otočily směr britské zahraniční politiky a započaly válku proti terorismu. Inklinací ke svému zámořskému partnerovi na úkor spolupráce s evropským sousedem se Velké Británii podařilo rozezlít si některé své partnery z Evropské unie. Pomyslnou funkci jakéhosi můstku mezi Spojenými státy a Evropskou unií také nedokázala Velká Británie naplnit. Válka v Iráku byla natolik ožehavým tématem, že se nepodařilo Británii přimět oba své partnery ke konsensu. Počátkem války v Iráku se Velká Británie odvrátila od iniciativ bezpečnostní politiky Evropské unie a její pokračování či rozvíjení pramálo podporovala.

Britská vláda nebyla během prvních dvou volebních období zcela jednotná, ale celkový postoj vlády vyjadřoval až do roku 2003 dostatečnou podporou pro Tonyho Blaira a pro jeho rozhodnutí. V roce 2003 se sice vzedmula vlna odporu proti válce v Iráku mezi poslanci, i veřejné mínění bylo silně proti. Avšak Blairova rozhodnutí tato situace neovlivnila. Přes všechny obtíže způsobené příklonem ke spolupráci se Spojenými státy americkými byl Tony Blair po výhře ve volbách roku 2005 potřetí zvolen do křesla premiéra Velké Británie.⁸⁴

⁸⁴ Výsledky voleb jsou uvedeny ve třetí tabulce v příloze. Zdroj: BBC News. *Election 2005* [online]. [Citováno dne 21. 4. 2011]. Dostupné z [www: <http://news.bbc.co.uk/2/shared/vote2005/past_elections/html/?gotoyear=14>](http://news.bbc.co.uk/2/shared/vote2005/past_elections/html/?gotoyear=14).

4 Srovnání prvního a druhého volebního období Tonyho Blaira v kontextu bezpečnostní politiky EU

4.1 *Shrnutí analýzy přístupu prvního a druhého volebního období Tonyho Blaira k bezpečnostní politice*

Podle autorů Bache a Nugenta nebylo za Blairovy vlády znatelné snížení britské odtazivosti od Evropy způsobeno pouze zmírněním některých britských postojů v určitých klíčových politikách, jako jsou sociální a vnitřní bezpečnostní politiky, ale také shodou náhod a celkovou „změnou nálady“. Majorova vláda často využívala konfliktní témata, aby uspokojila domácí publikum. Za Blaira byl projeven mnohem otevřenější a pozitivnější přístup britských ministrů k evropské integraci hned od počátku. Samozřejmě, že i labouristé bránili na zasedáních rad národní zájmy, ale jejich tón byl méně defensivní než předešlých vlád konzervativních a celkově vyzníval spíše ve smyslu „jsme tu, abychom pomohli a dohodli se“.⁸⁵

I další autoři se vyjadřují o vztahu EU a New Labour v podobném smyslu: „Po zvolení Tonyho Blaira do čela strany a zahájení konceptu New Labour, se strana stala silně proevropskou.“⁸⁶ Výroky se však vztahují či datují do roku 2001. Tímto významným mezníkem se obrací Británie ke svému druhému partnerovi, Spojeným státům americkým. O prvním volebním období Tonyho Blaira trvajícím do roku 2001 se dá hovořit jako o období, kdy Velká Británie využila svou bezpečnostní politiku, aby získala významnější postavení v Evropské unii. Pokud bylo první volební období Tonyho Blaira plně proevropského příklonu New Labour v bezpečnostní politice, pak v jeho druhém volebním období zaznamenáváme silnou reakci na události roku 2001 charakteristické naopak odklonem od společných zájmů Evropské unie.

Na základě dlouholetého „speciálního partnerství“ se Velká Británie zúčastnila války proti terorismu a významně tak podpořila svého zámořského partnera. Vzhledem k nesourodému názoru států Evropské unie jak na intervenci do Afghánistánu, tak na válku v Iráku, se Velká Británie takřka neohlížela na ostatní státy v Evropě a nepočkala na společná jednání Evropské unie. „Speciální partnerství“ se ukázalo být opravdu „speciální“ nabídkou Spojených států na bezpečnostní spolupráci pro Velkou

⁸⁵ BACHE, Ian; GEORGE, Stephen: *Politics in the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 2006, s. 523-525.

⁸⁶ DYSON, Kenneth. *European States and the Euro: Europeanization, Variation and Convergence*. Oxford, Oxford University Press, 2002, s. 103.

Británii, dokonce větší, než bývalé snahy o jednotnou bezpečnostní politiku EU. „Mezi země, které se stavěly nejvíce odmítavě vůči válce v Iráku, patřila Francie, Německo, Belgie, Lucembursko, a po následné volební výhře prezidenta Zapatera, také Španělsko. (...) Ve stejné době se Velká Británie a Polsko, periferie Evropské unie, obrací k atlanticismu. S takto rozdělenou zahraniční politikou se Evropa nemůže rozvinout ve významného strategického partnera.“⁸⁷

Ve druhém volebním období Tonyho Blaira v letech 2001-2005 se Velká Británie soustředila více na podporu americké zahraniční a bezpečnostní politiky a svůj potenciál pro prosazení se v evropské bezpečnostní politice či pro její podporu nevyužila. Od roku 2001 proběhl v oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky Velké Británie znatelný příklon ke Spojeným státům americkým na úkor Evropské unie.

4.2 *Blairova role v bezpečnostní politice během jeho prvního a druhého volebního období*

Tony Blair si za svého premiérství dokázal vydobýt neuvěřitelný vliv na bezpečnostní politiku. Michael Clarke ve svém článku *Strategy and Fortune* uveřejněném roku 2007 v *RUSI Journal* popisuje poslední desetiletí britské bezpečnostní politiky dokonce jako velmi sebevědomé s cíli budování bezpečnostní politiky v oblastech obrany, pomoci, obchodu a jiných. „Tony Blair podle Clarka přestál skrze své závazky rozbouřené období svého premiérství a vnesl svým jasným postojem světlo do mezinárodní politiky. Chopil se mezinárodní rozhodčí funkce rychleji a přirozeněji, než bývá pro premiéry obvyklé a v počátcích měl na své straně i štěstí.“⁸⁸

„Blair byl evropskou vůdčí osobností, která shromáždila podporu NATO pro bombardování Jugoslávie v roce 1999, a zároveň byl americkým nejvěrnějším spojencem ve válce proti Afghánistánu. Přesto, ačkoli se Blair nezalekl vyhlídky na ozbrojený zásah proti Iráku, ani Blair, jeho ministři, ani blízcí poradci aktivně nesměřovali k takovému výsledku. Na Blairovu obranu lze říci, že jeho osobní i politické preference směřovali k mezinárodnímu konsensu, k právně-legitimním zásahům, k donucení Saddáma Husseina k bezpodmínečné spolupráci nebo k jeho

⁸⁷ GRANT, Charles. What If the British Vote No? *Foreign Affairs*, 84, 2005, VI, č. 3, s. 96.

⁸⁸ CLARKE, Michael. Strategy and Fortune. British Security Policy in Transition. *RUSI Journal*, 152, 2007, X, č. 5, s. 6.

odstoupení od moci. Blair se aktivně snažil přesvědčit George W. Bushe o výhodách takového přístupu.⁸⁹

Ve druhém volebním období si Tony Blair připsal na své konto řadu kontroverzních rozhodnutí a jeho obraz proevropského politika pomasínal ve sledu událostí okolo americké války s terorismem. Společnost negativně přijímala britské angažmá ve válce a s odstupem času vnímala Blairův souhlas a důvěru v americké kroky za politický přehmat. Nejen společnost, ale i Francie a Německo v čele s prezidentem Jacquem Chiracem a kancléřem Gerhardem Schröderem nesdíleli Blairovy názory. Blair se válkou proti terorismu dostal do pozice, kdy byly jeho kroky zpochybňovány a nazývány politickým selháním. Z domácího politického hlediska Tony Blair svých rozhodnutí na poli bezpečnostní politiky litovat nemusel. New Labour přestála další volby v květnu roku 2005 a Tony Blair z nich vyšel opět jako vítěz.⁹⁰

Vítězně se však neodráží Blairovo počínání v očích odborníků, jakými je nejen Michael Clarke. „V bezpečnostní otázce Blair selhal jako vyjednaváč. Ve chvíli, kdy si kladl za cíl budovat obraz Velké Británie jako koordinátora konsensu, zaznamenal zklamání a neúspěch. Pro budoucnost nezanechala vláda Tonyho Blaira ideální počáteční vyjednávací pozici. Novým cílem britské vlády by mělo být vytvoření sítě nové mezinárodní diplomacie, která bude řešit ty bezpečnostní problémy, které jsou příliš složité na to, aby s nimi bylo naloženo jakkoli jinak.“⁹¹

4.3 Hodnocení změny postavení Velké Británie v rámci EU

V článku Alistera Miskimonna *Continuity in the Face of Upheaval - British Strategic Culture and the Impact of the Blair Government* otisklém roku 2004 v časopise *European Security* je odkaz na posun Velké Británie směrem k Evropské unii. Článek o plánech New Labour v evropské bezpečnostní politice hovoří takto: „Charles Grant, ředitel Centra pro evropské reformy v Londýně, a diplomat Robert Cooper byli významnými postavami v přesvědčování Blaira, aby se snažil o získání větší role Velké Británie ve Společné zahraniční a bezpečnostní politice Evropské unie pro dobytí lepšího vůdcovského postavení v Evropské unii. Přání vést zahraniční a bezpečnostní politiku v Evropské unii bylo součástí širší britské strategie tzv. *útkroku*

⁸⁹ WITHER, James K. British bulldog or Bush's poodle? Anglo-American relations and the Iraq war. *PARAMETERS*, 2003, 33, XII, č. 4, s. 73.

⁹⁰ BBC News. *Election 2005* [online]. [Citováno dne 21. 4. 2011]. Dostupné z [www: <http://news.bbc.co.uk/2/shared/vote2005/past_elections/html/?gotoyear=14>](http://news.bbc.co.uk/2/shared/vote2005/past_elections/html/?gotoyear=14).

⁹¹ CLARKE, Michael. Strategy and Fortune. British Security Policy in Transition. *RUSI Journal*, 152, 2007, X, č. 5, s. 12.

stranou, při kterém se Velká Británie snažila zlepšit svou pozici v Evropské unii vývojem strategického partnerství s ostatními členy Evropské unie.⁹²

„Jedním z hlavních politických úspěchů Velké Británie byl posun jejího postavení vůči EU, kdy se Británie stala více „normálním“ členem Evropské unie než jejím „podivným“ partnerem. Za Blaira zůstala britská vláda na euroskeptickém konci z integračně-euroskeptického spektra mezi ostatními vládami členských zemí, ale nebylo to bráno za vážný problém jako u jejích konzervativních předchůdců. Skutečně v době, kdy Blair opouštěl úřad, Česká republika, Polsko a Švédsko byli více skeptičtí členové Evropské unie než Velká Británie.“⁹³

4.4 Budoucnost „speciálního partnerství“

V článku Michaela Codnera UK Defence Ten Questions for General Election z roku 2005 se nabízí na otázku „speciálního partnerství“ dvě protichůdné možnosti, jakým směrem by se mohla Velká Británie vydat. První možností, kterou má Británie podle článku vydaném v *RUSI Journal* těsně před volbami, je setrvaní ve strategickém partnerství se Spojenými státy. „Spojené státy jsou jediným národem, který je schopen vlastními zdroji ovlivnit bezpečnostní prostředí ve světě. Po dlouhá léta bylo zastřešujícím cílem Velké Británie ovlivnit bezpečnostní politiku Spojených států, a tím i světovou situaci k obrazu svému. A to, ať svou snahou nebo svými schopnostmi podílet se na vojenských operacích buď pod záštitou NATO, nebo v neformální koalici. Postoje vlády Spojených států amerických k bilaterální či multilaterální spolupráci se v průběhu let sice měnily, avšak žádná zásadní neshoda mezi USA a Velkou Británií, která by vedla Británii ke změně postoje, nenastala. Vskutku je britským i evropským zájmem, aby žádná takováto neshoda nenastala. (...) Druhou cestou, kterou by se Británie mohla po roce 2005 vydat je zůstat na straně Evropy. Nedávná válka v Iráku odhalila, že Británie nemá žádný vliv při rozhodování, zda jít do války ani při utváření či uzavírání válečných tažení. Britská vláda se zavázala k rozhodnutí, na něž se společnost dívala rozporuplně. Po zkušenostech s válkou se dá přepokládat, že by nyní byla většina populace proti zapojení se Británie do války proti Iráku. Postoj britské vlády byl pošlapán oddaností ke Spojeným státům, která však došla svých mezí. Rozdílnost Británie a Spojených států v náhledech na kulturní, legální a morální

⁹² MISKIMMON, ALISTER. Continuity in the Face of Upheaval - British Strategic Culture and the Impact of the Blair Government. *European Security*, 13, 2004, IX, č. 3, s. 287-288.

⁹³ SELDON, Anthony; (ed.). *Blair's Britain 1997-2007*. Cambridge, Cambridge University Press, 2007, s. 535.

stanoviska v otázkách bezpečnostní politiky, lidských práv a jiných se nyní očividně zvyšuje.⁹⁴ Velká Británie hrála roli stěžejního partnera Spojených států natolik dlouho, že je nyní jednoznačný odklon od Spojených států amerických k Evropské unii velmi nepravděpodobný.

Po zkušenostech s válkou proti teroru a výsledném rozkolu zúčastněných partnerů, tedy Spojených států a některých evropských mocností, se bude Velké Británii velmi těžko nabývat důvěryhodnosti ze strany Evropské unie. Zároveň bude Británie těžko obhajovat svou snahu působit jako pomyslný můstek mezi Spojenými státy a Evropou, když poslední události odhalily, že nebyla schopna přimět oba partnery ke konsensu.

⁹⁴ CODNER, Michael. UK Defence: Ten Questions for the General Election. *RUSI Journal*, 150, 2005, IV, č. 2, s. 10.

Závěr

Pokud můžeme nahlédnout do předvolebního manifestu New Labour z roku 1997 *Because Britain Deserves Better* a brát ho jako závazek britským voličům, dá se říci, že prohlášením New Labour o snaze stát se vedoucím státem v Evropské unii se svým způsobem zavázala usilovat o získání vůdčí pozice v Unii ve všech evropských politikách. Pokud si pro své vůdcovství v Evropě zvolila Velká Británie cíleně jednu konkrétní politiku, a to bezpečnostní politiku, je možné jí tuto volbu pochválit.

Velké Británii se v ohledu úsilí britské zahraniční politiky a jejích výsledků v budování evropské obranné politiky v prvním volebním období Tonyho Blaira v letech 1997-2001 zřetelně podařilo prosadit natolik, že o ní hovoříme, jako o vůdčím státu jednání. Pod taktovkou Velké Británie a Francie vznikla na summitu v Saint Malo roku 1998 Evropská bezpečnostní a obranná politika utvořená dle anglo-francouzských představ o bezpečnostní spolupráci zemí Evropské unie. Iniciativa v prvních letech od Blairova nástupu do úřadu vyvrcholila kosovskou krizí v letech 1998-1999, kdy se nejen Velká Británie, ale i ostatní členské státy Evropské unie přesvědčily, že je potřeba efektivněji spolupracovat na společné zahraniční a bezpečnostní politice EU.

Při bilancování britské bezpečnostní politiky vůči Evropské unii v letech 1997-2005 se stává rok 2001 významným mezníkem. Při dělení tohoto časového úseku podle volebních období Tonyho Blaira se obě etapy zmitají na opačných koncích přístupu Velké Británie k bezpečnostní politice v Evropské unii. Pokud se Británie snažila aktivně zapojovat do jednání o společné bezpečnostní a obranné politice EU, tak pouze z počátku. V první fázi jako by se Británie snažila být evropským státem, v druhé jako by nechtěla zapomenout na svou národní hrdost ostrovanů významných svým „speciálním partnerstvím“ se Spojenými státy americkými.

V druhém volebním období Tonyho Blaira v letech 2001-2005 se markantně projevila kontinuita dlouholeté spojenecké vazby Velké Británie se Spojenými státy americkými. „Speciální partnerství“ se stalo roku 2001 pro Velkou Británii prioritou číslo jedna. Po teroristických útocích 9/11 na Spojené státy americké se Velká Británie přidala na stranu USA při vedení války proti terorismu a stala se jejich strategickým partnerem. Následující invaze do Afghánistánu a válka v Iráku značně popudila britskou veřejnost i část Blairovy vlády. „Zatímco se Blair snažil vybalancovat své závazky vůči Evropské unii i Spojeným státům americkým, Irácká válka v roce 2003 prokázala, že ve vojenských záležitostech zůstává Velká Británie se svým transatlantickým

partnerem.⁹⁵ Snaha vyslyšet přání Spojených států amerických se odehrála na úkor druhého partnera, Evropské unie, se kterou spolupracovala Velká Británie od roku 2001 méně a méně.

Odklon od priorit v evropské bezpečnostní politice k americkým bezpečnostním představám je jevem vysvětlitelným převážením „speciálního partnerství“ Velké Británie se Spojenými státy americkými nad evropskými iniciativami. Rozvoji evropské bezpečnostní spolupráce se Velká Británie v druhém volebním období Tonyho Blaira, tedy od roku 2001, příliš nevěnovala v důsledku zaneprázdnění válkou proti terorismu. Evropská obranná agentura, vzniklá ve druhém volebním období Tonyho Blaira, se valné podpory Velké Británie nedočkala, jako tomu bylo u Evropské bezpečnostní a obranné politiky za Blairova prvního volebního období. Ani svou roli pomyslného můstku mezi Spojenými státy americkými a Evropskou unií nedokázala Velká Británie sehrát. Konsensus mezi oběma partnery Británie byl při natolik ožehavém bezpečnostním tématu, jakým byla válka v Iráku, nemožný.

„Velká Británie i nadále zůstává vysoce angažovaným mezinárodním aktérem, jehož koloniální minulost spojená s mnohostrannými vazbami dodává Británii světový rozsah a poměrný vliv, kterého dosahuje pouze málo států. Při změnách v evropském bezpečnostním prostředí od konce studené války a v nejistotě charakteristické pro období po událostech 9/11 čelil svět náročné výzvě a ukázalo se, že Británie je schopna se rychle přizpůsobit novým problémům v zahraniční politice. Zejména rovnováha, kterou se Velká Británie snažila nastavit vzhledem ke svým atlantický i europeistickým vizím o bezpečnostní politice, se dostala pod vzrůstající napětí. Vzhledem k současnému rozvratu v mezinárodním pořádku nevyhledává Velká Británie zásadní změny ve své zahraniční a bezpečnostní politice. Ačkoli se Blair snažil formovat rozvoj Evropských vojenských kapacit, aby posílil sdílení svého zámořského závazku, události Blaira donutily, aby použil působivější a rozsáhlejší zahraniční politiku.“⁹⁶

⁹⁵ MISKIMMON, ALISTER. Continuity in the Face of Upheaval - British Strategic Culture and the Impact of the Blair Government. *European Security*, 13, 2004, IX, č. 3, s. 282.

⁹⁶ *Ibidem*, s. 299.

Summary

If we look into the election manifesto of New Labour *Because Britain Deserves Better* and consider it as a commitment to the British electorate, we can say that Britain has sought to meet one of the objectives of the program only in the beginnings. In a statement about trying to become the leading state in the European Union is Britain committed to seek a way to gain a leading position in Europe in all European policies. Looking at the efforts of the British policy and its results in building the European Security and Defence Policy, Britain managed to push through so that we are talking about it, as the leading state of any actions. If Britain used targeted security policy for gaining its leadership in Europe, than it is possible to commend her for that choice.

Within balancing British policy towards the European Union in 1997-2005, we may mark the year 2001 as a milestone. The division of this period in accordance with the election of Tony Blair tosses these two stages as opposite ends of Britain's security policy to the EU approach. In the first stage Britain seemed to try to be a European state, but in the second one Britain seemed not to forget its national pride of the islanders as well as their major "Special relationship" with the United States of America. The continuity of long-standing ties of Great Britain with United States of America was demonstrated dramatically during the second term of Tony Blair in 2001-2005. "Special relationship" has become United Kingdom's priority number one in 2001. The effort to fulfil the wishes of United States of America took place at the expense of the other partner, the European Union.

"The UK remains a highly engaged international actor, whose colonial past, combined with its multilateral links, give it a global reach and relative influence that few states can match. Shifts in the European security environment since the end of the Cold War, and the insecurity that characterizes the post-September 11, 2011, world have challenged the UK's ability to adapt effectively to new foreign policy problems. In particular, the balance that the UK has sought to strike concerning Atlanticist and Europeanist visions of security policy has come under increasing strain. Due to the current upheavals in international order, the UK has not sought radical upheaval of its foreign and security policy. Despite Blair's efforts to shape the development

of European military capabilities to reinforce transatlantic burden sharing, events have consistently forced Blair's foreign policy to be largely reactive in scope."⁹⁷

"While Blair has attempted to balance his commitments to European Union and the United States, the Iraq war in 2003 has made clear that in military terms, the UK remains firmly wedded to the transatlantic relationship."⁹⁸

The shift from priorities in European security policy to American visions of security is phenomenon explainable by prevailing of "Special relationship" of Great Britain with United States of America over European initiatives.

⁹⁷ MISKIMMON, ALISTER. Continuity in the Face of Upheaval - British Strategic Culture and the Impact of the Blair Government. *European Security*, 13, 2004, IX, č. 3, s. 299.

⁹⁸ *Ibidem*, s. 282.

Použitá literatura

Prameny

Francouzsko-britský summit v Saint-Malo. *Joint Declaration on European Defence* [online]. Publikováno dne 4. prosince 1998, [citováno dne 14. 12. 2011]. Dostupné z [www:<http://www.atlanticcommunity.org/Saint-Malo%20Declaration%20Text.html>](http://www.atlanticcommunity.org/Saint-Malo%20Declaration%20Text.html).

Labour Party. *Ambitions for Britain*. 2001 Labour Party Manifesto [online]. [Citováno dne 9. 12. 2010]. Dostupné z [www:](http://www.labour-party.org.uk/manifestos/2001/2001-labour-manifesto.shtml)

[<http://www.labour-party.org.uk/manifestos/2001/2001-labour-manifesto.shtml>](http://www.labour-party.org.uk/manifestos/2001/2001-labour-manifesto.shtml).

Labour Party. *New Labour. Because Britain Deserves Better*. 1997 Labour Party Manifesto [online]. [Citováno dne 9. 12. 2010]. Dostupné z [www:](http://www.politicsresources.net/area/uk/man/lab97.htm)

[<http://www.politicsresources.net/area/uk/man/lab97.htm>](http://www.politicsresources.net/area/uk/man/lab97.htm).

North Atlantic Treaty Organization. *The North Atlantic Treaty* [online]. Publikováno dne 4. 4. 1949, [citováno dne 20. 4. 2011]. Dostupné z [www:](http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm)

[<http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm>](http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm).

Závěry předsednictví, zasedání Evropské rady v Helsinkách ze dne 10.–11. prosince 1999 [online]. [Citováno dne 20. 4. 2011]. Dostupné z [www:](http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/ACFA4C.htm)

[<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/ACFA4C.htm>](http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/ACFA4C.htm).

Závěry předsednictví, zasedání Evropské rady v Lisabonu ze dne 23.–24. března 2000 [online]. Publikováno dne, [citováno dne 20. 4. 2011]. Dostupné z [www:](http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00100-r1.en0.htm)

[<http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00100-r1.en0.htm>](http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/00100-r1.en0.htm).

Sekundární literatura

BACHE, Ian. GEORGE, Stephen. *Politics in the European Union*. Oxford, Oxford University Press, 2006.

BACHE, Ian. JORDAN, Andrew. *The Europeanization of British politics*. New York, Palgrave Macmillan, 2006.

BLAIR, Anthony. A Battle for Global Values. *Foreign Affairs*, 2007, I, 86, č. 1, s. 79-90.

BLAIR, Anthony. *A Journey*, Hutchinson, London, 2010.

- BLAIR, Anthony. Defence Perspectives. Defending the United Kingdom and its Interests. *RUSI Journal*, 2007, II, 152, č. 1, s. 10-16.
- BROAD, Roger. *Labour's European dilemmas: from Bevin to Blair*. Basingstoke, Palgrave, 2001.
- BULMER, Simon. LEQUESNE, Christian. *The member states of the European Union*. Oxford, Oxford University Press, 2005.
- CLARKE, Michael. Strategy and Fortune. British Security Policy in Transition. *RUSI Journal*, 2007, X, 152, č. 5, s. 6-12.
- CODNER, Michael. A Note on the Prime Minister's Lecture. *RUSI Journal*, 2007, II, 152, č. 1, s. 17-19.
- CODNER, Michael. UK Defence: Ten Questions for the General Election. *RUSI Journal*, 2005, IV, 150, č. 2, s. 8-12.
- DUNLEAVY, Patrick. *Developments in British Politics 6*. New York, St. Martin's Press, 2000.
- DYSON, Kenneth. *European States and the Euro: Europeanization, Variation and Convergence*. Oxford, Oxford University Press, 2002.
- GEDDES, Andrew. *The European Union and British Politics*. Basingstoke, Palgrave Macmillan, 2004.
- GEORGE, S. *An Awkward Partner. Britain in the European Community*. 3rd edition. Oxford, Oxford University Press, 1998.
- GRAHAM, Jordan. WILLIAMS, Tim. Hope Deferred? The European Defence Agency After Three Years. *RUSI Journal*, 2007, VI, 152, č. 3, s. 66-70.
- GRANT, Charles. What If the British Vote No? *Foreign Affairs*, 2005, VI, 84, č. 3, s. 86-97.
- GUAY, Terrence. CALLUM, Robert. Transformation and Future Prospects of Europe's Defence Industry. *International Affairs*. 2002, X, 70, č. 4, s. 757-776.
- HOWORTH, Jolyon *Security and Defence Policy in the European Union*. New York, Palgrave Macmillan, 2007, s. 315.
- LIDDLE, Roger. *The New Case for Europe: the crisis in British pro-Europeanism and how to overcome it*. London, Fabian Society, 2005.
- MISKIMMON, ALISTER. Continuity in the Face of Upheaval - British Strategic Culture and the Impact of the Blair Government. *European Security*, 2004, IX, 13, č. 3, s. 273-299.

- ROVNÁ, Lenka. *Old Labour, New Labour a ideové zdroje blairismu*. Praha, Filozofická fakulta UK, Fakulta sociálních věd UK, 2009.
- SELDON, Anthony. (ed.). *Blair's Britain 1997–2007*. Cambridge, Cambridge University Press, 2007.
- SELDON, Anthony. *Blair*. London, Free Press, 2005.
- SELDON, Anthony. KAVANAGH, Dennis. *The Blair effect 2001-5*. Cambridge, Cambridge University Press, 2005.
- SHAWCROSS, William. *Allies: The U.S., Britain, Europe, and the War in Iraq*. New York, Public Affairs 2004, s. 261.
- SMITH, M. E. *Europe's foreign and security policy: the institutionalization of cooperation*. Cambridge, Cambridge University Press, 2003.
- SMITH, M. E. *International security: politics, policy, prospects*. New York, Palgrave Macmillan, 2010.
- ŠKRÁBALOVÁ, Lenka. *Aktér Evropské unie: Politické a ekonomické aspekty vztahů EU-USA*. Praha, přednáška ze dne 19. 3. 2009.
- TAYLOR, Trevor. West European security and defence cooperation: Maastricht and beyond. *International Affairs*. 1994, I, 70, č. 1, s. 1-16. (Dostupné z: JSTOR.org)
- VÁŠKA, Jan. *Kontinuity a discontinuity evropské politiky New Labour*. Fsv UK, Praha, 2009.
- WILLIAMS, P. *British Foreign Policy under New Labour, 1997–2005*. Houndmills, Palgrave Macmillan, 2005.
- WITHER, James K. British bulldog or Bush's poodle? Anglo-American relations and the Iraq war. *PARAMETERS*, 2003, XII, 33, č. 4, s. 67-82.

Elektronické zdroje

- BBC News. *Blair „prayed to God“ over Iraq* [online]. Publikováno dne 6. 3. 2006, [citováno dne 20. 4. 2011]. Dostupné z www: http://news.bbc.co.uk/player/nol/newsid_4770000/newsid_4772900/4772912.stm?bw=nb&mp=wm&news=1&bbcws=1.
- BBC News. *Election 2005* [online]. [Citováno dne 21. 4. 2011]. Dostupné z www: http://news.bbc.co.uk/2/shared/vote2005/past_elections/html/?gotoyear=14.
- BBC News. *Iraqi press attacks UK, US leaders* [online]. [Citováno dne 8. 5. 2011]. Dostupné z www:

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/not_in_website/syndication/monitoring/media_reports/2701735.stm>.

BBC News. *Vote 2001* [online]. Publikováno dne 14. 8. 2001, [citováno dne 20. 4. 2011]. Dostupné z www: <<http://news.bbc.co.uk/news/vote2001/>>.

Europa. *European Defence Agency* [online]. [Citováno dne 24. 4. 2011]. Dostupné z www: <http://europa.eu/agencies/security_agencies/eda/index_en.htm>.

Evropská komise. Evropská unie v České republice. *EBOP* [online]. [Citováno dne 24. 4. 2011]. Dostupné z www: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_209_cs.htm>.

Evropská komise. Evropská unie v České republice. *SZBP* [online]. [Citováno dne 24. 4. 2011]. Dostupné z www: <http://ec.europa.eu/ceskarepublika/information/glossary/term_161_cs.htm>.

HAPPOLD, Tom et MAGUIRE, Kevin. *Revealed: Brown and Blair's Pact*, *Guardian* [online]. Publikováno dne 6. 6. 2003, [citováno dne 5. 12. 2010]. Dostupné z www: <<http://www.guardian.co.uk/politics/2003/jun/06/labour.uk>>.

UK Political Info. *1997 General Election results summary* [online]. [Citováno dne 21. 4. 2011]. Dostupné z www: <<http://www.ukpolitical.info/1997.htm>>.

UK Political Info. *2005 General Election results summary* [online]. [Citováno dne 21. 4. 2011]. Dostupné z www: <<http://www.ukpolitical.info/2005.htm>>.

Úřad pro zahraniční styky a informace. *Evropská bezpečnostní strategie* [online]. Publikováno dne 23. 5. 2005, [citováno dne 24. 4. 2011]. Dostupné z www: <<http://www.uzsi.cz/cz/evropska-bezpecnostni-strategie.html>>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Volební výsledky v roce 1997 (tabulka)

Příloha č. 2: Volební výsledky v roce 2001 (tabulka)

Příloha č. 3: volební výsledky v roce 2005 (tabulka)

Přílohy

Příloha č. 1: Volební výsledky v roce 1997 (tabulka)

Strana	Křesla	Hlasy	% Podíl	Kandidáti
Labouristická strana	418	13,518,167	43.2	639
Konzervativní strana	165	9,600,943	30.7	648
Liberálně demokratická strana	46	5,242,947	16.8	639
Ulster unionistická strana	10	258,349	0.8	16
Skotská národní strana	6	621,550	2.0	72
Velšská strana	4	161,030	0.5	40
Společenská demokratická a labouristická strana	3	190,814	0.6	3
Sinn Fein	2	126,921	0.4	17
Demokratická unionistická strana	2	107,348	0.3	9
Strana Speaker	1	23,969	0.1	1
Unionistická skupina Spojeného království	1	12,817	??	1
Ostatní	1	159,639	0.5	297

Zdroj: UK Political Info. *1997 General Election results summary*. [Citováno dne 21. 4. 2011]. Dostupné z [www: <http://www.ukpolitical.info/1997.htm>](http://www.ukpolitical.info/1997.htm).

Příloha č. 2: Volební výsledky v roce 2001 (tabulka)

Strana	Křesla	Získali	Ztratili	Celkově
Labouristická strana	413	2	8	-6
Konzervativní strana	166	9	8	+1
Liberálně demokratická strana	52	8	2	+6
Skotská národní strana	5	0	1	-1
Velšská strana	4	1	1	0
Ulster unionistická strana	6	1	5	-4
Demokratická unionistická strana	5	3	0	+3
Společenská demokratická a labouristická strana	3	0	0	0
Sinn Fein	4	2	0	+2
Ostatní	1	1	2	-1

Zdroj: BBC News. *Vote 2001*. Publikováno dne 14. 8. 2001, [citováno dne 20. 4. 2011]. Dostupné z [www: <http://news.bbc.co.uk/news/vote2001/>](http://news.bbc.co.uk/news/vote2001/).

Příloha č. 3: Volební výsledky v roce 2005 (tabulka)

Strana	Křesla	Hlasy	% Podíl	Kandidáti
Labouristická strana	356	9,556,183	35.2	627
Konzervativní strana	198	8,772,599	32.4	630
Liberálně demokratická strana	62	5,982,164	22.0	626
Demokratická unionistická strana	9	241,856	0.9	18
Skotská národní strana	6	412,267	1.5	59
Sinn Féin	5	174,530	0.6	18
Velšská strana	3	174,838	0.6	40
Společenská demokratická a labouristická strana	3	125,626	0.5	18
Ulster unionistická strana	1	127,414	0.5	18
Strana Respect	1	68,094	0.3	26
Strana Ind Kid Hosp	1	18,739	0.1	1
Ostatní	1	251,646	0.9	500

Zdroj: UK Political Info. *2005 General Election results summary*. [Citováno dne 21. 4. 2011]. Dostupné z www: <<http://www.ukpolitical.info/2005.htm>>.